

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

**Vazba "there is st -ing" a její české
ekvivalenty**

There – present participle clauses and their equivalents in Czech

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Vladislav Smolka, Ph.D.

Vypracovala: Hana Peroutková, 6. Čj-Aj/ZŠ

2010/2011

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Chýnově, dne 20. listopadu 2010

Hana Peroutková

Děkuji vedoucímu této diplomové práce, panu doktoru Vladislavu Smolkovi, za čas a cenné rady, jež mi při vypracování této práce poskytl.

Anotace

Tato diplomová práce zkoumá případy existenciálních konstrukcí there, v nichž noční podmět je modifikován činným participiem. V rámci teoretické části výzkumu vycházející z odborných textů je popsáno několik dalších variant konstrukcí plnících na rovině FSP stejnou funkci jako tyto existenciální konstrukce. Praktická část práce se na základě zkoumání excerpt z autentických textů funkčního stylu uměleckého a publicistického věnuje kvantifikaci četnosti výskytu existenciálních konstrukcí modifikovaných činným participiem. Dalším cílem je porovnání anglických existenciálních konstrukcí a jejich českých překladů rozhodnout, jaké struktury představují českou obdobu těchto existenciálních konstrukcí.

Abstract

This diploma thesis examines cases of existential there-constructions in which the notional subject of the clause is modified by the present participle. The theoretical part of the research is based on the scientific studies. It focuses on the description of some other variants of constructions functioning in the same way as the existential clauses on the FSP level. The practical part of the thesis is aimed at the analysis of the excerpts gained from authentic literary genres of fiction and journalism. The practical part also tries to quantify the frequency of appearance of the existential clauses modified by the present participle. Besides, the thesis also tries to compare the above-mentioned type of English existential constructions with their Czech translations. According to the results of such comparison, the thesis suggests which structures represent the Czech equivalent of these constructions.

Obsah	5
Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
<u>1. Aktuální větné členění (AVČ)</u>	8
1.1. Počátky výzkumu	8
1.2. Východisko, přechod a jádro výpovědi	8
1.3. Výpovědní dynamismus (communicative dynamism)	9
1.4. Rozdíl v užití termínů východisko – téma a jádro –réma	10
1.5. Aspekty podílející se na FSP	10
1.5.1. Gramatický slovosled angličtiny proti potřebám FSP	10
1.5.1.2. Slovosled (Word order)	11
1.5.1.3. Vztah slovosledu k typologické charakteristice jazyka	11
1.5.1.4. Slovosled češtiny a angličtiny v kontextu FSP	12
1.5.1.5. Systémové možnosti narušení slovního pořádku v angličtině	12
1.5.2. Kontext	13
1.5.3. Intonace	13
1.5.4. Sémantika	14
1.5.5. Shrnutí	14
<u>2. Soustava neurčitých tvarů slovesných a jejich derivátů v angličtině a češtině</u>	15
2.1. Angličtina	15
2.1.1. Gerundium	15
2.1.2. Participium	16
2.1.3. Syntaktické funkce participia	16
2.1.4. Srovnání syntaktických funkcí gerundia a participia	18
2.2. Čeština	18
2.2.1. Příčestí	19
2.2.2. Přechodníky	19
2.2.3. Deverbativní adjektiva	21
<u>3. Existenciální konstrukce</u>	22
3.1. Existenciálních konstrukce a FSP	22
3.2. Gramatický podmět there a nociónální podmět	24
3.3. Formální podoba EK typu there	25
3.4. Alternativy slovesa „to be“ v EK	25
3.5. Valence přísudku v EK	26
3.6. Sémantické rozdělení EK typu there	27
3.6.1. Existenciální typ	27
3.6.2. Existenciálně – lokativní typ	28
3.6.3. Dějový typ	28
3.7. EK typu there modifikované činným participiem	29
3.7.1. Valenční potenciál činného participia	29
3.7.2. Vztah participiálního rozvití k nociónálnímu podmětu a sponovému slovesu predikátu	29
3.8. Potenciální alternativy EK typu there v angličtině	30
3.8.1. Věty s podmětem it	31
3.8.2. Fronting	33
3.8.3. Konstrukce s lokativní inverzí	34

3.8.4. Posesivní konstrukce s <i>have</i>	34
3.9. EK a porovnání vlivu FSP v angličtině a češtině.....	36
3.10. Český ekvivalent EK – věty vstupu na scénu (VNS)	37
3.10.1. Vymezení třídy sloves vstupu na scénu	38
3.11. Překlady EK do češtiny.....	39
II. PRAKTICKÁ ČÁST	41
1. Výběr textů pro excerpta.....	41
2. Výsledky kvantifikace textů FS uměleckého a publicistického	43
2.1. Výsledky kvantifikace FS uměleckého.....	43
2.2. Prostředky doplnění EK ve FS uměleckém	44
2.3. Výsledky kvantifikace FS publicistického	47
2.4. Prostředky doplnění EK.....	48
2.5. Shrnutí výsledků kvantifikace	49
3. Podoba predikátu v EK mod. – ing participiem.....	50
4. Ekvivalenty EK mod. ing part. v angličtině.....	54
5. České překlady EK modifikovaných činným participiem	55
6. Varianty překladu participiální modifikace	56
6.1. Varianta 1 - predikát věty vstupu na scénu.....	58
6.2. Varianta 2 – predikát další věty, hlavní i vedlejší.....	60
6.3. Varianta 3 - deverbativní adjektivum ve funkci atributu	61
6.4. Varianta 4.....	62
Závěr	64
Summary	65
Seznam použité literatury	68
Odborná literatura	68
Zdroje excerpt	69
Umělecký FS.....	69
Překlady	69
Publicistický FS	70

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá popisem existenciální konstrukce typu *there* modifikované přítomným činným participiem, dále možnými ekvivalenty této konstrukce v anglickém jazyce a v neposlední řadě také potenciálními českými obdobami těchto konstrukcí.

Pro toto téma jsem se rozhodla zejména proto, že má mít charakter komparativní studie a poukázat na shody a rozdíly mezi anglickým a českým jazykem, což považuji, vzhledem ke své aprobaci, za velmi zajímavé. Dalším důvodem pro výběr tohoto tématu byla skutečnost, že případy, kdy se v angličtině užívá vět typu *there*, mi činí obtíže už od základní školy a tato diplomová práce měla tento nedostatek napravit.

Práce je rozdělena do dvou oddílů – teoretické a praktické části. Teoretická část obsahuje stručné představení a vysvětlení termínů, jež souvisejí s problematikou existenciálních konstrukcí a jež jsou pro jejich pochopení potřebné. Dále jsou v teoretické části představeny možné anglické ekvivalenty existenciálních konstrukcí typu *there*. Teoretická část také uvádí některé hypotézy, zejména v oblasti hledání českých ekvivalentů, jež by měla potvrdit, či vyvrátit část praktická.

V praktické části se na základě analýzy uměleckého a publicistického funkčního stylu pokusím provést kvantifikaci četnosti výskytu tohoto typu vět a na základě českých překladů uměleckých textů také poukázat na určité tendence v přístupu překladatelů k anglickým existenciálním konstrukcím. Zjištěné informace budou, pokud to bude možné, porovnávány s hypotézami obsaženými v teoretické části.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Aktuální větné členění (AVČ)

1.1. Počátky výzkumu

Významný český jazykovědec, bohemista, anglista a člen Pražského lingvistického kroužku (PLK) Vilém Mathesius (1888-1952) a další lingvisté spojení s PLK, jako například Vachek a Trubeckoj, posunuli zkoumání jazykové struktury od tradičního, formálního rozboru z hlediska větně-členské platnosti, k funkční analýze jednotlivých prvků výpovědi.

Do popředí zájmu se dostalo takzvaně „co se říká“ a „co se o tom říká“, čili analýza výpovědi z hlediska dynamičnosti jejích prvků.

Z bohemistů zaslouživších se o popsání problematiky AVČ jmenujme například F. Daneše a M. Dokulila. Díky tomu, že se zkoumání problematiky AVČ věnovali právě zejména čeští anglisté, byly čeština a angličtina na této rovině vystaveny podrobnému srovnání, jehož výsledky jsou přínosné i pro téma existenciálních konstrukcí.

1.2. Východisko, přechod a jádro výpovědi

Mathesius pro analýzu výpovědi z hlediska sdělné dynamičnosti jejích prvků zavedl pojem aktuální větné členění (AVČ). Zjednodušeně řečeno, výpověď rozdělil na ony dvě zmíněné části – „co se říká“ označil za východiště (východisko, topic) a „co se o tom říká“, tedy nové informace o řečeném, označil za jádro výpovědi (focus). Jádro je nejdynamičtějším prvkem, nese nejzávažnější, nejnovější sdělení. Důležitost tohoto prvku je také vyjádřena tím, že réma je nositelem větného přízvuku. Téma je nejméně dynamická část, nese informace známé, a bývá proto prostředkem textové koheze.

Dalším významným jazykovědcem, jenž bezprostředně navázal na Mathesiovu práci, byl nedávno zesnulý anglista Jan Firbas. Právě on zavedl z důvodu obtížné přeložitelnosti výrazu AVČ do angličtiny výraz nový, a to functional sentence

perspective¹ (FSP). Firbas také rozšířil binární systém východisko – jádro o další prvky. Navíc užívá termín přechod (transition). Ten představuje ve větě sloveso, v případě existenciálních konstrukcí typu there sloveso to be. Slovesa jsou v obou jazycích prvky, co do výpovědní dynamičnosti, poměrně slabými a jejich úlohou je tvořit přechod mezi východiskem a jádrem výpovědi.

1.3. Výpovědní dynamismus (communicative dynamism)

Firbas dále obohatil problematiku FSP o složku nazývanou výpovědní dynamismus (communicative dynamism). Jedná se o to, do jaké míry větné prvky participují na rozvoji sdělení. Nelze podle něj striktně rozdělit větu na část tematickou a rematickou, v nichž mají prvky v podstatě srovnatelnou komunikativní dynamičnost (communicative dynamism, CD). Firbas zmírňuje takovéto dělení a používá spíše hodnocení škálou – podle stupně závažnosti sdělení získává daný prvek dynamičnost a tím i pořadí ve výpovědi. Ve své práci *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication* (1992 :16-17) ke komunikativnímu dynamismu uvádí: "The distribution of degrees of CD within a distributional field involves carriers of degrees of CD, i.e. linguistic elements that convey some meaning and hence participate in the development of the communication..."

Dále Firbas dodává : "...according to the extent to which they (the elements) contribute to this development are assigned degrees of CD within the distributional field."

Nositeli CD mohou být podle Firbase jak celé věty, fráze a jednotlivá slova, tak i morfémy.

Adam ve své práci *A Handbook of Functional Sentence Perspective* (2008:17) udává tuto charakteristiku FSP: „ FSP explores... how a piece of information is produced in the act of communication, and also how elements are given different communicative prominence, i.e. are emphasised or made less significant.“

---

¹ V této práci bude nadále používáno termínu FSP, neboť je v podstatě totožný s termínem AVČ a v překladech do angličtiny se vyskytuje termín FSP i u Mathesia.

1.4. Rozdíl v užití termínů východisko – téma a jádro –réma

Někteří autoři (Firbas, P. Sgal) v zásadě nerozlišují mezi termíny téma (theme) – východisko a réma (rheme) – jádro výpovědi. Jiní lingvisté (Daneš, Dokulil, Mathesius) naopak považují za užitečné tyto termíny od sebe odlišovat. Jak uvádí Daneš ve své práci *Věta a text* (1985:188), základní rozdíl podle nich spočívá v tom, že téma a réma nejsou nutně kontextově podmíněné a : „vzato samo o sobě, členění výpovědi na to, o čem se mluví (téma, T), a to, co se o tématu říká (réma, R), je na kontextu nezávislé – jeho úkolem je přeměnit nějakou myšlenkovou strukturu (pojmovou, obsahovou figuraci) ve sdělení, komunikát;“ Z hlediska informačního členění a významového odlišení je tedy podle Daneše a dalších potřeba odlišovat termíny jádro – réma a téma – východisko proto, že východisko je narozdíl od tématu vždy považováno za prvek kontextově zapojený. To ovšem neznamená, že by kontext neměl na výběr tématu žádný vliv, protože právě kontext rozhoduje o „tematizaci“ prvků výpovědi. Daneš (1985:188) dále dodává, že: „té skutečnosti, že výpověď má nutně charakter lineární, je tu využito k členění myšlenkového postupu, k signalizování komunikační „artikulace“ (T stojí totiž pravidelně na počátku).“

Obecně lze však říci, že si téma a východisko, co do vztahu ke kontextu, ve valné většině případů odpovídají. Pro účely této práce se tedy přikloníme k názoru Sgalla a Firbase a mezi pojmy téma – východisko nebude činěn rozdíl.

1.5. Aspekty podílející se na FSP

Rozlišujeme čtyři základní aspekty podílející se na FSP – slovosled, kontext, intonaci a sémantiku.

1.5. 1.1. Gramatický slovosled angličtiny proti potřebám FSP

Mathesius byl toho názoru, že angličtina je vzhledem k vysoké ustálenosti svého slovosledu k požadavkům FSP méně citlivá. Firbas tuto domněnku vyvrátil a prokázal, že relativní necitlivost slovosledu vůči FSP je v angličtině vyvažována

a nahrazována dalšími jazykovými prostředky. Kromě slovosledu je dle Firbase nutno zvážit i vliv kontextu, a to jak slovního a situačního, tak pragmatického. Dále pak intonaci, a především sémantický aspekt výpovědi.

1.5.1.2. Slovosled (Word order)

Tendence klást nejnovější, informačně nejzatíženější prvky sdělení co nejdále ve výpovědi, je společná všem indoevropským jazykům. Adam (2008:23) k tomuto říká: „Individual meanings continually move closer to the high point of the communication.“ Pokud je tento princip linearity výpovědi narušen, lze takovou změnu vnímat jako uspořádání subjektivní, a tedy příznakové.

Objektivní slovosled angličtiny je uspořádán v pořadí podmět (subject) – přísudek (predicate, verb) – předmět (object) – příslovečné určení (adverbial). Podle počátečních písmen větných členů hovoříme o takzvaném pravidlu SVOMPT.

Na pořádku slov ve větě se společně podílí několik činitelů. Jedná se zejména o gramatickou rovinu, funkční větnou perspektivu, emotivní a rytmický princip utváření slovosledu. Dušková (2006:519) ve shodě s Fibasem uvádí také činitel sémantický. Intenzita vlivu těchto činitelů, zejména prvních dvou, se pak v různých jazycích může poměrně výrazně lišit.

1.5.1.3. Vztah slovosledu k typologické charakteristice jazyka

Otázka slovosledu úzce souvisí také s typologickou charakteristikou jazyka. Ta je příčinou asi nejpatrnějšího rozdílu mezi angličtinou a češtinou, pořádek slov ve větě nevyjímaje. Angličtina je typologicky řazena mezi jazyky analytické (izolační) a slovosled je zde gramatickým prostředkem - je kladen mnohem větší nárok na to, aby postavení jednotlivých členů v rámci věty bylo ustálené, neboť jak uvádí Dušková ve své práci Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny (2006:518) „postavení slova ve větě je formální signál jeho syntaktické funkce“². Oba jazyky pak geneticky spadají do indoevropské jazykové rodiny, pro niž je

---

² Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny, str. 518

typická snaha o zachování linearity slovosledu a zároveň snaha klást nejdynamičtější prvky co nejdále je to ve výpovědi možné. Adam (2008:23) podává k principu linearity toto vysvětlení: "Individual meanings continually move closer to the high point of the communication." Je však nutno zmínit, že tato lineární tendence se u jednotlivých jazyků může, co do rozsahu, měnit.

1.5.1.4 Slovosled češtiny a angličtiny v kontextu FSP

Čeština patří mezi jazyky flektivní, které obecně mají volnější slovosled. Bohatý repertoár flektivních prostředků jim totiž sám o sobě umožňuje vyjádřit vzájemné vztahy slov ve větě. Neznamená to však, že by se v češtině a dalších flektivních jazycích gramatický princip řazení větných členů vůbec neuplatňoval. Jen je jeho užití v porovnání s angličtinou tvárnější. Ovšem uvažujeme-li základní (objektivní, bezpříznakový) slovosled, je uspořádání jednotlivých větných členů v české větě obvykle stejné jako ve větě anglické.

Podle Firbase tkví v otázce slovosledu a FSP mezi angličtinou a češtinou rozdíl v tom, že zatímco v češtině se stává příznakovým „vyšinutí“ z lineárního, objektivního uspořádání téma → réma a slovosled se řeší až druhotně, v angličtině je to právě „vyšinutí“ z běžného slovosledného schématu, jež je vnímáno jako příznakové.

1.5.1.5 Systémové možnosti narušení slovního pořádku v angličtině

Obecně vzato se i v relativně velmi pevném slovosledu angličtiny setkáváme s poměrně širokým množstvím systémových možností narušení klasického slovního pořádku. Může se jednat o extraponování (extrapozice, extraposition) podmětu, (pseudo)vytýkací konstrukce (cleft, pseudocleft sentences), fronting, konstrukce s lokativní inverzí. O vybraných případech bude pojednáno blíže v oddíle Existenciální konstrukce.

1.5.2 Kontext

Rozlišujeme tři druhy kontextu – kontext verbální (verbal), situační (situational) a pragmatický, zkušenostní (pragmatic, experiential).

We had a friend. He came from Germany.

Příklad verbálního kontextu zachycuje anaforické zájmeno *he* odkazující k podstatnému jménu *friend* z předcházející věty.

Take an umbrella. Look outside!

I když v příkladu není explicitně řečeno, že venku prší, situační kontext je z výpovědi dovoditelný.

Petr Nečas and Karel Schwarzenberg visited České Budějovice last week. The Prime Minister made a short speech in the square.

Mluvčím sdílejícím podobný zkušenostní, pragmatický kontext je jasné, který z oněch dvou mužů je "the Prime Minister"

1.5.3 Intonace

Psaný text je pochopitelně ochuzen o intonaci, jež by byla nevyhnutelně nedílnou součástí výpovědi v přirozeném mluveném projevu. V psaném textu se tedy musíme víceméně spolehnout na to, že pracujeme s intonací, jež nemění platnost, sémantiku a dynamičnost prvků v rámci FSP (a). Nicméně v mluveném projevu se může stát, že mluvčím zvolená intonace změní dynamiku výpovědi, zejména pak může určit jiného představitele rématu. Tuto intonaci nazývá Firbas "re-evaluating intonation" (b). V následujících příkladech jsou rémata vyznačena podtržením:

a) *I am not sure about your father.*

b) *I am not sure about your father*

V angličtině se s intonací měnící réma věty můžeme setkat častěji, což činí anglické texty z pohledu FSP méně spolehlivými, než je tomu v případě textů českých.

1.5.4. Sémantika

Jak již bylo zmiňováno výše, Firbas obohatil analýzu výpovědi z hlediska FSP o sémantický aspekt. V zásadě lze říci, že se mu podařilo prokázat, že pro FSP nejsou významné pouze jednotlivé prvky výpovědi samy o sobě, ale také jejich vzájemné sémantické interakce, jež jsou nezávislé na slovosledu a jimž se dostalo označení *dynamic semantic functions*. Hierarchicky je pak podle Firbase sémantika slovosledu nadřazena a forma se tak podřizuje významu.

1.5.5. Shrnutí

Je přirozené, že rozsah úlohy intonace, kontextu i slovosledu bude odlišný v psaném a mluveném projevu. Už bylo řečeno výše, že zatímco v psaném projevu je význam intonace minimální, v mluveném je tomu samozřejmě právě naopak. Podobně se mění i úloha kontextu. V mluveném projevu nabývá na významu nevyhnutelně zejména kontext situační, zatímco v psaném projevu je to kontext verbální. Hovoříme-li o slovosledu, obecně platí, že ústní, nepřipravený projev je logicky náchylnější k narušení slovosledu, než projev psaný, jenž bývá promyšlen a pokud se v něm vyskytnou nějaká narušení slovního pořádku, bývají záměrná, příznaková.

Z hlediska FSP tvoří v existenciálních konstrukcích sponové sloveso přechod, jádrem, rématem výpovědi je nociónální podmět, případně spolu se svým rozvitím, tedy i participiální modifikací. Adverbiální určení slouží v existenciálních konstrukcích jako kontextově zapojené, tematické prvky.

2. Soustava neurčitých tvarů slovesných a jejich derivátů v angličtině a češtině

2.1. Angličtina

Mezi neurčité (jmenné) tvary slovesné řadíme v angličtině infinitiv, participium a gerundium. Čeština narozdíl od angličtiny gerundium ve svém systému neurčitých tvarů nemá, nicméně ani v angličtině není rozpoznávání gerundia od činného –ing participia snadné, neboť jsou tvarově totožné. Pro usnadnění se v některých gramatikách a učebnicích můžeme setkat i s výrazem – *ing form*, jenž v sobě sdružuje jak gerundium, tak i přítomné participium činné.

2.1.1. Gerundium

Gerundium (gerund) je specifickým tvarem utvořeným od slovesného infinitivu přidáním přípony –ing. Z českých prostředků se mu blíží podle Duškové (2006:268): „podstatné jméno slovesné, avšak často též proti němu stojí infinitiv nebo věta vedlejší.“ Gerundium má nominální charakter – přibližuje se v mnohém substantivům. Může být determinováno členy stejně jako jména a pojí se s předložkami prostorovými i lexikálními.

V premodifikaci substantiva tvoří, narozdíl od participia, s modifikovaným substantivem jeden intonační celek, přičemž hlavní přízvuk spadá na první člen, tedy gerundium, a vedlejší přízvuk pak na substantivum.

V postmodifikaci substantiv se gerundium vyskytuje nejčastěji po předložkách, vztah substantiva a gerundia se v těchto případech blíží podle Duškové (2006:577) rekcí: „...neboť možnost užít gerundiální postmodifikace závisí na jednotlivých substantivech.“

Mezi substantiva doplňovaná gerundiální postmodifikací patří např. *point in, need for, worry about, pleasure in, chance of*.

V EK typu *there* rozvíjejí gerundia tímto způsobem nociónální podmět:

There is no point in trying.

Může se stát, že předložka je vypuštěna. Pak jsou gerundia snadno zaměnitelná s participiální modifikací :

There is no point trying.

2.1.2. Participium

Participium (příčestí, participle) je dalším slovesným tvarem, a to v případě angličtiny tvarem značně bohatým. Dušková (2006:270) uvádí tento paradigmatický přehled:

Tabulka 1 – Soustava participiálních tvarů v angličtině

participium		činné	trpné
přítomné		using	being used
		writing	being written
perfekta	prosté	having used	having been used
		having written	having been written
	průběhové	having been using	
		having been writing	
minulé			used
			written

2.1.3. Syntaktické funkce participia

2.1.3.1. Participium ve funkci atributu

Úkolem participia jako modifikátoru substantiva je vytknout nějaký jeho rys. Plní tak syntakticky funkci atributu, jenž sémanticky specifikuje svůj řídicí člen reprezentovaný substantivem. I když jsou atributy ze syntaktického hlediska větnými členy fakultativními, z hlediska sémantiky výpovědi jsou důležitou součástí, a mohou se proto z hlediska FSP stávat i rématem celé výpovědi.

2.1.3.1.1. Premodifikace a postmodifikace participiálním atributem

Participium může stát před určovaným substantivem – hovoříme o prepozici (premodifikaci), nebo za určovaným substantivem - hovoříme o postpozici (postmodifikaci) atributu.

Funkci atributu mohou plnit činné i trpné participium, -ing participium však má ve funkci atributu pouze tvary přítomné.

Participia se svou povahou blíží adjektivům. Tomu pak odpovídá i jejich distribuce v rámci větně-členské platnosti. Jak již bylo řečeno, mohou plnit funkci atributu (attribute), nebo se stávají doplňky podmětu (subject complement), respektive předmětu (object complement). V češtině mohou plnit funkci doplňku také slovesné tvary, a sice přechodníky. Pro tvarovou shodnost může být v angličtině v některých případech obtížné určit, zda participium plní funkci atributu nebo doplňku.

Jako premodifikátory slouží většinou tvary intranzitivních sloves vyjadřujících trvání vlastnosti (*a rising branch*).

Pro shodu syntaktických funkcí a mnohdy i tvarovou totožnost (*interesting, tempting*), přecházejí participia snadno v adjektiva. V tom případě je lze stupňovat a intenzifikovat, stejně jako běžná adjektiva (*a more interesting fact, a very charming couple*)

Je-li participium doplněno o předmět nebo příslovečné určení, ocitá se participium, obdobně jako české deverbativní adjektivum, v postpozici za řídícím substantivem (*a man living in the forest, muž žijící v lese*).

Atributivně užitá participia nejsou součástí složených slovesných tvarů (**a man is living in the forest*), ale odpovídají vedlejším větám vztažným (*a man that lives in the forest*). Nejedná se tedy o eliptický tvar průběhového času s vynechaným pomocným slovesem, jak by se mohlo zdát.

V případě přítomného činného participia užitého ve funkci atributu se také podle Duškové neutralizuje rozdíl mezi právě probíhajícím dějem a dějem obecně platným.

2.1.3.2. Participium ve funkci doplňku podmětu

Participia mohou ve větě fungovat jako doplňky podmětu (subject complement). V češtině plní stejnou funkci také neurčité tvary slovesné – přechodníky. Anglické činné participium podobou svého paradigmatu připomíná český přechodník přítomný.

Užití participia jako přechodníku je v angličtině poměrně časté. V češtině se s přechodníky setkáme už jen zřídka.

2.1.4. Srovnání syntaktických funkcí gerundia a participia

Ačkoli mají gerundium a přítomné činné participium totožný tvar, zastávají odlišné syntaktické role. Gerundium je svou povahou více nominální, a zastává proto zejména funkce podmětu (subject) a předmětu (object). Může však plnit i roli příslovečného určení (adverbial), či jmenné části predikátu (predicate). Narozdíl od participií pak mohou gerundia podle Duškové (2006:268): „stát po předložkách s lexikálním významem, ale i po předložkách vyjadřujících pádové vztahy.“ V existenciálních konstrukcích se můžeme setkat s větami typu *There is no sense in doing it*. Jak už bylo řečeno, nejsou však výjimečné ani případy s elipsou předložky (*There is no sense doing it*).

2.2. Čeština

Na začátek je třeba říci, že čeština systémový ekvivalent anglických existenciálních konstrukcí nemá. Odhlédneme-li ale od problematiky existenciálních konstrukcí a FSP a soustředíme-li se pouze na soustavu slovesných prostředků, jimiž oba jazyky disponují, dojdeme k tomu, že participia se nevyhnutelně vyskytují v obou jazycích. Je proto více než pravděpodobné, že v pokusech o překlad existenciálních vazeb rozvitých participiem by se mohl objevit domácí ekvivalent těchto slovesných tvarů, případně adjektiv z nich odvozených. Považuji tedy za užitečné českou soustavu neurčitých tvarů slovesných alespoň stručně představit.

Neurčité tvary slovesné zahrnují v češtině celkem tři slovesné tvary: infinitiv, přičestí a přechodníky. Na rozdíl od angličtiny jsou participia rozlišována na přičestí a přechodníky. Výraz participium se někdy používá pro přičestí, přechodníky se označují jako transgresivy³. Toto dělení zohledňuje mimo jiné skutečnost, že oba zmíněné neurčité tvary se různí jak svým historickým vývojem a morfologickou stavbou, tak i využitím v rámci větné stavby.

2.2.1. Přičestí

V češtině rozlišujeme přičestí minulé, tzv. *l-ové*, a přičestí trpné, tzv. *n/t –ové*.⁴ Minulé přičestí vytvoříme přidáním koncovek *-l, -la, -lo, -li, -ly, -la* ke kmeni minulému⁵. Trpné přičestí vytvoříme také od kmene minulého. K němu se připojují koncovky *-n, -na, -no, -ni, -ny, -na*, případně *-t, -ta, -to, -ti, -ty, -ta* u sloves typu *kryt, začat, minut*.

Přičestí sama o sobě nejsou schopna vyjádřit základní slovesné kategorie osoby (person), času (tense) a způsobu (mood), proto je řadíme mezi slovesné tvary neurčité. Nositelem zmíněných základních kategorií se ve větě stává pomocné sloveso být, které spolu s přičestím tvoří přísudek slovesný. Samotná přičestí jsou schopna nést slovesnou kategorii vidu (aspect), která v angličtině chybí, a čísla (number) a stejně jako substantiva a adjektiva vyjadřují kategorii rodu (voice).

2.2.2. Přechodníky

Určujeme dva druhy přechodníků – přechodník přítomný a přechodník minulý. V případě tranzitivních sloves je pochopitelně možné utvořit i pasivní tvar přechodníku spojením pomocného slovesa být v přechodníkovém tvaru a trpného přičestí. Stejně jako participia v angličtině jsou přechodníky kondenzačními prostředky ve větě. To znamená, že umožňují vytvořit větu o jednom či více

---

³ Příruční mluvnice češtiny, str. 335

⁴ srov s aj – 6, Duskova, str. 270

⁵ „Kmen minulý je část slovesa ve tvaru přičestí *l-ového* po odtržení koncovek *-l* (*-la, -lo, -li, ly, -la*): *nes-l, tisk(nu)l* atd.“ Příruční mluvnice češtiny, str. 325

slovesech v určitém tvaru (přísudcích), přičemž samy jsou jakožto tvary slovesné schopny ve větě disponovat valenčním potenciálem a váží na sebe další větné členy. Pochopitelně se však jedná pouze o pravou valenci, takže podle povahy slovesa mohou být přechodníky rozvíjeny např. předmětem nebo příslovečným určením.

Přechodníky nevyjadřují čas objektivní k okamžiku promluvy (minulost, přítomnost, budoucnost), nýbrž čas děje relativní vůči času predikátu řídící věty, a to buď předčasnost, v případě přechodníků minulých, a nebo současnost, v případě přechodníků přítomných.

Z hlediska větně-členské platnosti podle Příruční mluvnice češtiny (2003:487) doplněk: „vyjadřující nějakou **průvodní okolnost** k hlavnímu ději/stavu se vyjadřuje **přechodníkovou konstrukcí**. Přechodníky však pro vyjádření této průvodní okolnosti můžeme užít pouze tehdy, jestliže podmět hlavního děje/stavu a podmět děje/stavu průvodního jsou totožné.“ Podobné pravidlo platí i v případě kondenzací v angličtině.

Tabulka 2 - Soustava participiálních tvarů v češtině

	rod činný	rod trpný
přechodník minulý	<i>udělav</i>	<i>byv udělán</i>
přechodník přítomný	<i>dělaje</i>	<i>jsa dělán</i>

2.2.2.1. Přechodník minulý

Přechodník minulý se tvoří od dokonavých sloves spojením kmene minulého a dvou sad koncovek v závislosti na tom, zda se jedná o slovesný kmen zavřený, či otevřený⁶. Vyjadřuje se jím předčasnost vůči ději vyjádřenému řídícím predikátem.

⁶ Otevřený kmen je zakončený samohláskou (*zaháji-v*, *zaháji-vši*, *zaháji-vše*), zavřený kmen souhláskou (*sněd-0*, *sněd-ši*, *sněd-še*).

2.2.2.2. Přechodník přítomný

Přechodník přítomný získáme pouze od nedokonavých sloves, a to spojením kmene přítomného⁷ s patřičnými koncovkami (nes-a,-ouc,-ouce, mař-e,-íc,-íce, sáz-eje,-ejíc,-ejíce)

Přechodník přítomný, jak bylo zmíněno již výše, vyjadřuje děj nebo stav relativní k ději či stavu popisovanému predikátem. Syntakticky plní nejčastěji funkci doplňku podmětu. To jej spolu s vyjadřováním významu nedokonavosti děje asi nejvíce přibližuje charakteru anglického činného participia.

Přechodníky jsou však z hlediska tvoření poměrně obtížné a drtivá většina mluvčích už dnes není schopna vytvořit tyto tvary správně. V mluvené řeči se přechodníky až na ustálená slovní spojení a obraty prakticky nevyskytují a i v psané řeči jsou vnímány jako prvky zastaralé, archaické. V současnosti se jejich výskyt omezuje většinou na odborné texty.

2.2.3. Deverbativní adjektiva

I přes skutečnost, že přechodníky jsou v současné češtině okrajovou záležitostí, bylo nutné si je představit, protože oba přechodníky jsou slovesnými tvary, od nichž se dají odvozovat deverbativní adjektiva. Ta podle Příruční mluvnice češtiny (2003:172) „vyjadřují dějový příznak či vlastnost z děje plynoucí.“ Zároveň představují tvary na rozdíl od přechodníků široce používané v mluvené i psané podobě jazyka.

Z hlediska možnosti překladu anglických přítomných činných participií ve funkci atributu budou nejzajímavější právě adjektiva odvozená od přechodníku přítomného. Jejich vznik je v Příruční mluvnici češtiny (2003:172) popsán takto: „Adjektiva procesuální, tzn. vyjadřující aktuální vykonávání děje, se tvoří paradigmaticky, tj. zcela pravidelně, adjektivizací ženského tvaru přechodníku přítomného nedokonavých sloves pomocí koncovky **-í**.“ Zmíněná „aktuálnost vykonávání děje“ vyjadřovaná těmito adjektivy připomíná právě anglická činná

---

⁷ kmen přítomný získáme odtržením osobní koncovky od slovesa v přítomném tvaru 3.os. sg., např. *píš* - *e*

participia, ačkoli už bylo řečeno, že v particiálním tvaru ve funkci atributu se význam aktuálnosti děje neutralizuje. Přesto lze předpokládat, že tyto prostředky by mohly být v překladech přítomných činných participií ve funkci atributu nezhvězdka využitelné.

3. Existenciální konstrukce

Obtížnost pochopení situací, kdy se v angličtině používá existenciálních konstrukcí, je v našich podmínkách ztěžována neexistencí formálního českého ekvivalentu těchto konstrukcí.

Objasňuje-li se českým studentům užití existenciálních konstrukcí typu *there*, používá se obvykle definice „něco se někde vyskytuje“. I když je toto vysvětlení mírně neobratné, i přesto se zmiňovaný popis v podstatě shoduje s odbornými definicemi, například s tou, jež uvádí D. Biber v *Longman Grammar of Spoken and Written English* (1999: 943): „Existential *there* is a formal device used, together with an intransitive verb, to predicate the existence or occurrence of something (including the non-existence or non-occurrence of something).“

3.1. Existenciálních konstrukce a FSP

Existenciální konstrukce (dále EK) představují v angličtině specifický formální prostředek pro vyjádření existenciální predikace, tedy pro situace, kdy chceme vyjádřit, že něco existuje.

Použití existenciálních konstrukcí v angličtině je vyvoláno střetem pevného gramatického slovosledu a potřeb FSP. Jádrem výpovědi se v existenciálních větách stává prvek zastoupený větným členem, jenž je v běžných větách podmětem a stojí na samém začátku věty, v části vyhrazené východisku, tématu výpovědi. Právě způsob výstavby existenciálních konstrukcí umožňuje přesun takového prvku do ohniskové části výpovědi a umožňuje mu stát se rématem.

V EK je východisková část věty obsazena gramatickým podmětem *there*. *There* je také jako formální, sémanticky „prázdný“ prostředek z hlediska CD prvkem, který se v EK nejméně podílí na rozvoji komunikace.

Jádrem výpovědi je v EK nociónální podmět, nezávislý na kontextu a představující naprosto novou informaci. Přechod tvoří sponové sloveso *be*. Tematickým, kontextově zapojeným prvkem bývá v EK také adverbciální určení, jež funguje jako kulisa (Sgall), neboli setting (Firbas) a jež může být umístěno jak v iniciální (2), tak finální (1) pozici věty:

(1) *There are hundreds of students in our school.*

(2) *In our school there are hundreds of students.*

K obecné charakteristice EK a jejich úloze ve střetu FSP a slovosledu se vyjadřuje Mathesius v práci nazvané *A Functional Analysis of Present Day English on a General Linguistic Basis* (1975:119): "Another device that helps to reconcile the conflicting requirements of functional sentence perspective and the English gramaticized word order is the existential construction."

Mathesius (1975:119) dále také uvádí: "... the subject in English has largely acquired thematic function. ...the choice of the theme as the subject is greatly facilitated by the use of the passive". Angličtina tedy nejen, že narozdíl od češtiny využívá pro naplnění požadavků FSP existenciální konstrukce, je v ní také patrný silnější sklon k pasivním konstrukcím, než v češtině. Tato tendence je mimo jiné vyvolána opět potřebami FSP.

Pro tuto práci zaměřenou na EK modifikované *-ing* participiem je však nejzajímavější Mathesiem uvedený příklad EK (1975:119): "Very often both the subject and the predicate of a sentence express something new, e. g. Venku fouká vítr. Here both the subject and the predicate fouká (is blowing) actually belong to the rheme, not to the theme."

Z uvedeného příkladu vyplývá, že v EK rozvinutých participiem dochází k pro angličtinu netypickému jevu, a sice tomu, že slovesný tvar (participium) se stává součástí rématu. Obecně je anglické sloveso po sémantické stránce slabé, mnohem slabší než sloveso české. To souvisí s tím, že angličtina má výraznou nominální tendenci. „Prim“ tedy v tomto jazyce hrají substantiva. Slovesa mají v angličtině spíše význam jakýchsi spojovníků a v FSP fungují jako přechod (transition). Jak však uvádí Adam (2008:30): „Sometimes, in the absence of a successful

competitor (a more dynamic element), though, the verb is the most prominent and thus rhematic item.“

Právě v EK typu *there* modifikovaných participiém má toto participium jen malou konkurenci (gramatický podmět *there*, tematická příslovečná určení⁸ a sponové sloveso) a vzhledem k tomu, že vlastně významově doplňuje nociónální podmět, stává se spolu s tímto podmětem rématem.

3.2. Gramatický podmět *there* a nociónální podmět

Cílem existenciálních výpovědí je do iniciální pozice dostat nějaký „substituent“ tak, aby skutečný podmět mohl stát v pozici nového prvku výpovědi. R. Quirk v práci *A Comprehensive Grammar of the English Language* (1985:1402) uvádí: "...it is convenient to have devices for providing some kind of dummy theme which will enable the originator to indicate the "new" status of a whole clause, including its subject."

Jak bylo nastíněno v předchozích odstavcích, mají EK typu *there* po formální stránce tedy vlastně podměty dva. *There* je považováno za podmět gramatický (grammatical subject), jádro výpovědi tvoří podmět druhý, nazývaný nociónální (notional subject). Ten je zpravidla substantivní. Právě proto, že v případě nociónálního podmětu se jedná o novou část sdělení, bývá substantivum většinou doplněno členem neurčitým. Někteří autoři, například Dušková a Firbas, se shodují, že o *there* nelze hovořit pouze jako o prázdném prvku (dummy element). Ačkoli se jedná o prvek bezesporu sémanticky velmi slabý, není zcela zbaven významu. Je nedílnou součástí existenciálních konstrukcí a jako takový vlastně plní významovou funkci signálu upozorňujícího na představení něčeho.

V souvislosti s EK tohoto typu hovoříme o takzvaném efektu určitosti⁹ (definiteness effect). Případy, kdy se v existenciálních konstrukcích vyskytne u nociónálního podmětu určitý člen, jsou podle Quirka (1985:1404) i Duškové (2006:353) okrajovou záležitostí.

---

⁸ Někdy se u EK zmiňuje, že jsou tzv. topicless, tj. že nemají téma, či že jsou výhradně rhematické. Pokud se téma vyskytuje, jedná se většinou o okolnostní určení místa.

⁹ Více k tomuto v oddíle Posesivní věty s *have* jako alternativa EK typu *there*

3.3. Formální podoba EK typu *there*

Věty tohoto typu mají svou ustálenou podobu. Na začátku stojí takzvaný gramatický podmět *there*, následovaný sponovým slovesem *to be* v určitém tvaru, a dále pak vlastním nociónálním podmětem.

There + to be + podmět (subject)¹⁰

There v těchto větách nemá význam příslovečného určení místa (adverbial of place, A_{place}) a nese přízvuk. Mluvíme proto o prázdném, gramatickém podmětu. O tom, že se významově nejedná o adverbialní určení svědčí i existence následujícího typu vět :

(1)*There is a strange man* (2) *there*.

V případě (1) se jedná o gramatický podmět, (2) je příslovečné určení místa (adverbial of place).

3.4. Alternativy slovesa „to be“ v EK

Sloveso *be* se v EK může objevovat v bohaté škále tvarů. V úvahu připadají tvary s doplněním pomocným slovesem (auxiliary) pro dané časy (*had been, have been, will be* apod.), případně semi-modály (*used to be, supposed to be*) a modály (*ought to be, should be, must be, needn't be*), či slovesy s významem jistotní modality (*seem to be, appear to be, prove to be*)

Sponové sloveso *be* může být nahrazeno i jinými slovesy, možností ovšem není mnoho. Podmínkou je, že sloveso musí být intransitivní a s omezeným lexikálním významem. Jedná se tedy zejména o další sponová slovesa. Dušková (2006:420-421) uvádí tato slovesa: *seem, appear, prove, turn out, stand, stay, remain*, fázová slovesa (*begin, continue, finish, start, go on, stop, cease, commence*), stavová slovesa (*lie, stand, live*), slovesa s významem pohybu, uvedená například Quirkem (1985:1408): *come, arrive, enter, pass*, a další jako

---

¹⁰ Základní větný typ SV

exist, occur. Firbas (1992:59) pak uvádí i další příklady sloves a frází s potenciálem užití v existenciálním významu, či významu vstupu a scény: *come forth, come into sight, obtain, crop up, loom, materialize, set in*. Tento seznam není pochopitelně konečný, protože kategorie sloves existence (vstupu na scénu) není přesně vymezena. Do značné míry záleží na konkrétním užití.

Zdaleka nejčastějším slovesem je v EK ovšem sloveso *be*, Biber (1999:945) uvádí následující výsledky kvantifikace: "Existential clauses without *be* are rare and make up a very small proportion of all existential clauses: less than 5% in fiction and academic prose, and less than 1% in news and conversation."

Jistě nepřekvapí, že nejvariabilnější je v tomto ohledu podle Bibera (1999:945) přirozeně umělecký funkční styl:

„In fiction, unlike the other registers, there is a fairly wide range of verbs used in existential clauses, including *arise, ascend, break out, emerge, erupt, float, flow, flutter, etc.*“

3.5. Valence přísudku v EK

Valence představuje schopnost přísudku (predicate) vázat na sebe další větné členy. Predikát vytváří valenční pozice, jež mohou, ale také nemusejí, být obsazovány. Rozlišujeme dvě valence: pravou a levou. Levá valence je obligatorní a je vyhrazena podmětu. Pravé valence jsou potenciální a záleží na daném slovese, která doplnění si žádá. Valenční pozice může obsadit například předmět nebo příslovečné určení. Valenční potenciál mohou mít i slovesa a jiné slovní druhy neplnící funkci predikátu – například adjektiva a dějová substantiva. Hovoříme o takzvané nepřísudkové valenci. Touto valencí disponují právě i *-ing participia*.

Základní větný typ SV může být doplněn, rozvit dalšími větnými členy – doplňkem, příslovečným určením a předmětem. Quirk (1985:1404) uvádí následující příklady :

SVC – There must be something wrong.

SVA – Was there anyone in the vicinity?

SV – There was noone waiting.

SVOC – There have been two bulldozers knocking the place flat.

SVOA – There's a girl putting the kettle on.

SVOO - There's something causing my friend distress.

SV_{pass} - There has been a whole box stolen.

SV_{pass} C - There'll be no shops left open.

Kromě toho jsou možné i případy, kdy adverbialní určení stojí na počátku věty:

A+there+V+S – In our town there are several interesting sights.

Právě předsunutí adverbialního určení na začátek umožní, že podmět musí automaticky stát za slovesem. Tím se ztrácí potřeba použití there a lze tento gramatický podmět vypustit:

In our town are several interesting sights.

Podle Quirka (1985:1410) se projevuje tendence k vynechávání gramatického podmětu there zejména v případech, kdy nocionální podmět je určitý.

3.6. Sémantické rozdělení EK typu there

Dušková (2006:353-356) uvádí tyto typy EK podle významu: existenciální, existenciálně – lokativní a dějový.

3.6.1. Existenciální typ

Tímto typem se vyjadřuje existence něčeho. Sloveso be zde může být považováno za plnovýznamové, nikoli pouze za sponové. Je také možné jej substituovat slovesem exist:

There was no doubt.

There existed no doubt.

V tomto typu se může vyskytnout i lokativní určení (prostorové či časové), jež je fakultativní. Lze z věty vypustit, neboť primárním cílem těchto vět je říci, že něco existuje a okolnosti jsou sekundární.

3.6.2. Existenciálně – lokativní typ

Tento větný typ v sobě spojuje určení lokativní (1a), času či místa, a existenciální. Výsledkem je existenciálně – lokativní výpověď (2a).

(1a) People are in the bus. (1b) Lidé jsou v autobusu.

(2a) There are people in the bus. (2b) V autobusu jsou lidé.

Povšimněme si, že čeština činí rozdíl mezi těmito dvěma typy predikace pouze za pomoci slovosledu (1b, 2b).

Lokativní určení je v anglické větě umístitelné na konec, případně i na začátek věty, aniž by to mělo vliv na významovou složku výpovědi či FSP:

There are several trees in the picture.

In the picture there are several trees.

Lokativní určení u těchto vět může být jak obligatorní, tak fakultativní.

3.6.3. Dějový typ

Nocionálním podmětem tohoto typu konstrukcí je dějové substantivum. Odpadá zde potřeba vyjádření činitele děje. Právě proto se tyto věty dají použít ,obdobně jako věty s prázdným it ve funkci podmětu, k vyjádření atmosférických dějů a dějů uvádějících nový jev. Do tohoto typu pak spadají i věty s podmětem vyjádřeným dějovými substantivy smyslového vnímání (1):

(1) There was a taste of bitterness.

(2) Bylo cítit hořkou chuť.

Ekvivalentem tohoto typu konstrukcí se v češtině stávají jednočlenné věty slovesné (2).

3.7. EK typu there modifikované činným participiem

Obecně vzato je v případě EK velmi pravděpodobné, že představovaný nový prvek se vyskytne doplněn o nějaký druh specifikace a činné participium je pouze jednou z variant. V některých gramatikách se můžeme dočíst, že rozvití existenciálních konstrukcí participii je dokonce jedním z nejčastějších způsobů rozvití. Budeme o něco střídmější, neboť je, i podle Longmana, pravděpodobnější rozvití adverbialním určením nebo vedlejší větou vztahnou. Nicméně participiální rozvití je opravdu běžným způsobem doplnění EK. Právě tento typ rozvití může přispět k lepší srozumitelnosti než případné rozvití vedlejší větou. Kondenzace, k níž užitím participia dochází, je i jazykově ekonomičtější než případná modifikace vedlejší větou.

3.7.1. Valenční potenciál činného participia

Sponové sloveso *být* jak v angličtině, tak češtině spadá mezi slovesa tvořící statické predikáty. V případě existenciálních konstrukcí modifikovaných –ing participiem se tedy do výpovědi daří dostat dějovější slovesný prvek.

Ze syntaktického hlediska je výhodné, že modifikačním prostředkem se stává participium, jež je slovesným tvarem. Použití participiální modifikace umožní dostat do věty prvek se silným valenčním potenciálem, jenž je potřebný i s ohledem na to, že jako predikáty jsou v EK typu *there* používána slovesa intransitivní, jež na sebe nevážou předmět.

3.7.2. Vztah participiálního rozvití k nociónálnímu podmětu a sponovému slovesu predikátu

V existenciálních a existenciálně – lokativních konstrukcích se můžeme setkat s větami tohoto typu:

There is a man walking down the street.

Nabízí se otázka, který větný člen činné participium rozvíjí. Může se jednat o součást průběhového tvaru slovesa v přísudku:

There is a man walking down the street.

A man is walking down the street.

Další možností je to, že participium rozvíjí nocionální podmět. V tom případě by se jednalo o postponovaný přívlástek (attribute), na jehož základě by bylo možné utvořit odpovídající vztažnou větu (relative clause):

There is a man that is walking down the street.

V předchozím oddíle jsme si nicméně uvedli, že participium ve větě funguje často jako atribut a odpovídá mu vedlejší věta vztažná. O součást slovesného složeného tvaru průběhového času se nejedná.

Podle Duškové je argumentem proti chápání činných participií jako součástí průběhového slovesného tvaru přísudku v EK skutečnost, že některá činná participia využívaná v těchto konstrukcích na průběhový slovesný tvar převést nelze nebo se jedná o participia utvořená od sloves, jež průběhový tvar vůbec nemají:

There is a soup looking weird

* A soup is looking weird.

3.8. Potenciální alternativy EK typu there v angličtině

Variant existenciálních konstrukcí je několik. Zdaleka nejčastějším zástupcem jsou samozřejmě konstrukce uvozené *there*. Jako alternativy EK typu *there* můžeme chápat některé další systémové prostředky narušení lineárního slovosledu. V angličtině se setkáváme s celou řadou možností takovýchto „výšinutí“ ze slovního pořádku. Může se jednat o vytýkací (rozštěpené)

konstrukce (cleft, pseudocleft sentences), konstrukce s lokativní inverzí a extrapozici podmětu vyskytující se společně s jevem, kterému se v angličtině říká fronting. Dalším prostředkem jsou pak některé věty s podmětem it.

3.8.1. Věty s podmětem it

Dušková (2006:352) rozděluje tyto věty na tři typy: sponový typ s „prázdným“ it, věty s anticipačním it a vytýkací konstrukce s it.

3.8.1.1. Sponový typ s „prázdným“ it

Ačkoli je it zájmeno, v těchto větách nezastupuje žádného konkrétního referenta. Jedná se o formální podmět pro věty vyjadřující nejčastěji atmosférické stavy, či stavy přírodního prostředí, kde nelze určit konatele děje:

It rains in winter.

It is getting dark.

Českým ekvivalentem těchto konstrukcí jsou jednočlenné věty (1) nebo věty verbonominální (2).

(1) *Prší.*

(2) *Je pozdě.*

3.8.1.2. Typ s anticipačním it

It v těchto větách představuje předběžný, anticipační podmět, podobně jako there. Anticipační podmět umožní na začátku věty vytvořit východisko a ponechat prostor pro identifikaci vlastního nociónálního podmětu, jenž se vyskytuje v postverbální pozici a bývá vyjádřen gerundiem, infinitivem, případně i vedlejší větou:

It is good to go on a holiday.

To go on a holiday is good.

3.8.1.3. It ve vytýkacích konstrukcích

Pomocí takzvaných cleft-sentences lze v angličtině vytknout na začátek věty jakýkoli větný člen, a tím ho zdůraznit. Rozštěpené konstrukce umožňují soustředit pozornost na vytčený člen, jenž má největší výpovědní dynamiku a představuje jádro (rheme) výpovědi.. It tu opět funguje jako formální vyjádření podmětu.

They want you.

(CS) It is you they want.

Výjimku tvoří, jak bylo řečeno, predikát a jmenná část predikátu. Ty jsou vytýkány pomocí pseudo cleft-sentences (PCS).

I need a new car.

(PCS) What I need is a new car.

3.8.1.4. Srovnání konstrukcí s „it“ a „there“ jako podměty

Po sémantické stránce mají věty s „it“ a „there“ společnou možnost využití při vyjádření atmosférických stavů. Po formální stránce je základním rozdílem to, že ve větách s „it“ stojí za tímto obvykle adjektivum (1), případně substantivum (2):

(1) It is cold.

*There is cold.

(2) It is noon.

Ve větách s „there“ reprezentuje noční podmět substantivum, jež v našem případě poskytuje prostor pro rozvíjení přívlastkem vyjádřeným činným participiém. Konstrukce s „it“ jsou tedy obecně možnou alternativou ke konstrukcím s there, ale styčnou plochu tvoří pouze užití při vyjadřování atmosférických stavů.

3.8.2. Fronting

Fronting je s ohledem na zaměření této práce jevem velmi zajímavým. Biber (1999:900) definuje tento jev takto: „Fronting refers to the initial placement of core elements which are normally found in post-verbal position. There are patterns that differ in register distribution.“ Dále Biber také uvádí, že takováto změna s sebou nese i změnu v uspořádání podmět – přísudek a dochází k postponování podmětu do postverbální pozice.

Podle Bibera (1999:900) má fronting tři hlavní funkce. Zaprvé je prostředkem organizace toku informací a dosahuje se jím koheze, zadruhé se jeho prostřednictvím vyjadřuje kontrast a zatřetí má funkci emfatickou - umožňuje zdůraznit jednotlivé prvky výpovědi.

Povšimněme si, že poslední Longmanem uváděná funkce odpovídá i funkci EK typu *there*. Ty se ale narozdíl od výše uvedeného způsobu v angličtině vyskytují poměrně běžně a mají širší možnosti distribuce v různých funkčních stylech. Neomezují se pouze na odborné texty a funkční styl uměleckých textů. Jsou také častější v mluveném projevu.

V rámci frontingu lze vytknout na začátek výpovědi *-ing* a *-ed* participia tvořící součást predikátu. Tato změna ve slovosledu je pak doprovázena i již zmíněným převrácením pořadí podmět – přísudek a dochází k postponování podmětu do postverbální pozice. Participia v těchto větách představují prvky výpovědi známé, uvozující, tvořící kulisu výpovědi. V EK typu *there* rozvitých participii jsou však tato participia prvkem dynamickým a tvoří součást rématu. Biber (1999:907) uvádí tento příklad:

Coming to Belfast this month are the Breeders and Levellers, while next month sees Jethro Tull in town.

Z hlediska FSP tedy fronting není vhodným ekvivalentem EK typu *there* modifikovaných participii, i když je jim formálně velmi podobný - tyto věty připomínají klasické EK s elipsou gramatického podmětu.

3.8.3 Konstrukce s lokativní inverzí

Další variantou narušení slovního pořádku ve prospěch FSP jsou takzvané lokativní inverze (locative inversions). Mají v podstatě stejnou výpovědní funkci jako klasické EK typu *there* - představují naprosto nový prvek ve výpovědi. Využitím formálních prostředků pak odpovídají frontingu. Dalším společným rysem s EK typu *there* je skutečnost, že slovesa v těchto větách použitá jsou sémanticky limitována a fungují jako přechod (transition). Formálně vypadají věty s lokativní inverzí takto:

Prepositional phrase (PP) + verb + noun phrase (NP)

Behind the door was a man.

Na začátku věty stojí lokativní určení tvořící kulisu (setting). Zároveň uvedení, zopakování známého prvku na začátku věty lze považovat za kohezivní prostředek. Stejně jako u EK typu *there* pak NP stojí v postverbální pozici. Případy užití lokativních inverzí však nejsou v angličtině tak časté jako EK typu *there*.

3.8.4 Posesivní konstrukce s *have*

Existenciální věty typu *there* bývají srovnávány s větami tohoto typu:

NP + *have* + doplnění

Těmito větami se přivlastňuje podmětu (NP) nějaká vlastnost, okolnost atd., říkáme jimi, jaký podmět je. Obdobně se v EK typu *there* přidává nociónálnímu podmětu rozvití, a to i pomocí *-ing* participia. Quirk (1985:1411) dále uvádí, že narozdíl od klasických EK typu *there* se ve větách typu *have* objevuje i další participant (NP) tvořící východisko výpovědi. Problém spočívá v tom, že identifikace tohoto participantu bývá složitá. Quirk (1985:1411) uvádí následující příklad:

is *{have, has}*
A taxi [   ] ready. ~ NP [   ] a taxi ready.
was *had*

Z první věty je pro posesivní variantu dovoditelný čas, nový předmět atd., ale není vždy bez kontextu dovoditelný participant v podmětu (NP).

NP navíc v těchto větách může být podle Quirka (1985:1411) agens, konatel děje:

The porter has a taxi ready.

Mohou se ale vyskytovat i případy, kdy NP zastupuje participanta dějem spíše zasaženého, příjemce. Z tohoto důvodu se tyto EK typu have mohou přibližovat i pasivu. Quirk (1985:1411) uvádí tento příklad:

You have a taxi ready.

3.8.4.1 Posesivní věty s have jakožto alternativa k EK typu there

Stejně jako EK typu there mohou být věty s have rozvíjeny pomocí vztažných vět (relative clauses) a nonfinite clauses tvořených s využitím participií či infinitivů. Quirk (1985:1413) uvádí tento příklad rozvití –ing participiem:

She has a guest staying with her.

Hlavní rozdíl z hlediska sémantiky a aktuálního členění spočívá podle Bibera (1999:956) v tom, že V EK typu there je pozornost soustředěna na nocionální podmět, případně i jeho rozvití například v podobě přítomného činného participia, na jeho existenci někde.

Nejblíže jsou posesivní věty s have k existenciálně–lokativnímu typu konstrukcí s there.

There is no heating in the house.

The house has no heating.

Podle Duškové (2006:354) je ovšem možnost utvoření posesivní varianty omezena: „na případy, kdy sémantický vztah posesor – posesum (jde-li např. o vztah celku a části nebo nositele a jeho podstatné vlastnosti).“

3.9. EK a porovnání vlivu FSP v angličtině a češtině

Bylo zde již vyzdvíženo, že čeština a angličtina, ač geneticky příslušníci jedné jazykové rodiny, se od sebe typologicky výrazně odlišují. Čeština je jazyk relativně vysoce flektivní, a jako taková je proto schopna pomocí pestré palety morfologických a morfologicko-syntaktických prostředků vyjádřit jasně vztahy mezi větnými členy a slovosled může být z tohoto důvodu velmi volný.

Rozvolněnost slovosledu pak vede také k tomu, že v češtině se nevyskytla potřeba specifické formy pro EK jako v angličtině. Proto se v češtině tvarově odlišné EK nevyskytují.

Nicméně srovnáme-li oba jazyky na bázi sémantické, což je u takto typologicky odlišných jazyků asi nejvýhodnější, jistě i u češtiny dojdeme k tomu, že potřebuje vyjádřit věty s podobným významem a úlohou, jakou mají anglické EK typu *there*, byť jejich vnější podoba není jednotná. Sgall v práci *Aktuální členění věty v češtině* (1980:111) uvádí, že:

... je i v jiných oblastech shoda v sémantických funkcích charakteristická pro vztah mezi různými jazyky, a je proto nejvhodnějším východiskem jejich analytického porovnání. Vyjadřovací prostředky se jazyk od jazyka liší nejen v jednotlivostech, ale i svými strukturálními vlastnostmi; proto také právě strukturální rozdíly v soustavách vyjadřovacích prostředků (morfologie a povrchové syntaxe) jsou nosným podkladem i pro typologii jazyků...

Podobně jako v angličtině je sloveso pro FSP v češtině poměrně málo dynamický prvek, je ovšem výrazně pohyblivější v rámci věty a jeho pozice není obligatorní, jak je tomu v angličtině. Postavení slovesa podle Sgalla (1980:116) je:

„na 2. místě tam, kde stojí před thematic. prvkem a není intonačně zvýrazněno, je v češtině poměrně běžné.“

České sloveso za normálních okolností obsazuje ve větě druhé místo po podmětu. Existují ovšem i případy, kdy sloveso „předběhne“ ostatní větné členy a umožní tak uvolnit ohniskovou část výpovědi. Sgall (1980:117) k tomu říká: „K případům, kdy tento posun nenastává, patří typické příklady tzv. vstupu na scénu, totiž ty, v nichž vystupuje jediný kontextově nezapojený aktant; zde by změna postavení slovesa nutně nesla s sebou i přenesení intonačního centra, tedy subjektivní pořad.“ Za typický příklad vět vstupu na scénu lze považovat věty tohoto typu:

Do domu vběhl pes.

Nad střechami se objevilo slunce.

3.10. Český ekvivalent EK – věty vstupu na scénu (VNS)

Věty vstupu na scénu jsou z hlediska sémantiky a plnění požadavků rozložení dynamických prvků ve výpovědi zřejmě nejbližším ekvivalentem k anglickým EK typu *there*.

Vyskytuje se v nich jediný kontextově nezapojený prvek - konatel, vyjádřený většinou substantivní frází, a to v postverbální pozici. Tyto věty dodržují lineární distribuci téma→réma. Formálně vypadají podle Sgalla (1980:40) takto:

$E_{sit} + V_x + Ag$

E_{sit} představuje kulisu, tedy příslovečné určení, jež může či nemusí předcházet slovesu uvádění na scénu (V_x). Za slovesem uvádění na scénu pak stojí vlastní konatel (*agens*, Ag).

Za lesem se vyhoupl měsíc.
 $E_{sit} \quad V_x \quad Ag$

Porovnáváme-li jazyky, v zásadě podle Sgalla (1980:124): „je možno předpokládat shodu mezi evropskými jazyky v systémovém uspořádání aktantů

podobně jako v jiných aspektech. V jednotlivostech může ovšem teprve podrobný materiálový rozbor pro jednotlivé jazyky ukázat, kde jsou shody a kde rozdíly.“ Na důkladné srovnání je prostor diplomové práce malý, nicméně základní rozdíly by se měly projevit i v těchto omezených podmínkách.

Povšimněme si například, že čeština je ve větách vstupu na scénu schopna vyhovět bez problémů tendenci indoevropských jazyků klást nejzávažnější část sdělení do koncové části věty a nejméně dynamickou složku výpovědi – kulisu, pokud je přítomna, klade na samý začátek výpovědi před sloveso.

I angličtina je schopna uvolnit ohniskovou část výpovědi a přesunout kulisu (setting) vyjádřenou adverbialním určením zpoza intonačního centra na začátek před sloveso, aniž by to mělo vliv na FSP. Tyto případy však nejsou tak časté jako klasické uspořádání podle pravidla SVOMPT s adverbialním určením umístěným na konci.

3.10.1. Vymezení třídy sloves vstupu na scénu

Stejně jako v anglických EK není třída sloves použitelných ve větách s významem vstupu na scénu přesně vymezena. Opět se jedná, jak tomu bylo v angličtině, o slovesa významem a výpovědní dynamičností na poměry češtiny slabá, nekonkurující svému konateli, vlastnímu jádru výpovědi.

Právě to, že sloveso je svou výpovědní dynamičností slabším prvkem než konatel, se jeví jako nezbytná podmínka pro to, abychom takovouto větu mohli považovat za vstup na scénu, a to i v případě, že sloveso je také kontextově nezapojeným prvkem. Jedná-li se skutečně o sloveso vstupu na scénu, musíme proto posuzovat s ohledem na konkrétní užití ve větě a také s ohledem na užití v kontextu.

Závěrem lze říci, že kategorie vět vstupu na scénu je v češtině poměrně obtížně definovatelná a do značné míry jsme při jejím určování závislí na FSP.

3.11. Překlady EK do češtiny

Už zde bylo řečeno, že z hlediska FSP zůstává distribuce prvků v češtině víceméně stejná, především pořadí téma→réma zůstává zachováno. V práci editované J. Hladkým *Language and function: to the memory of Jan Firbas* (2003:113) se k problematice hledání českých variant EK uvádí toto: "Here the problem of finding a Czech counterpart does not even involve a different linear arrangement since the notional subject in the existential constructions occupies the postverbal position just as rhematic subject does in Czech. The construction can be translated literally, as is often the case."

Za normálních okolností je tedy EK z angličtiny do češtiny přeložitelná doslovně, pochopitelně s vynecháním *there* ve smyslu gramatického podmětu, jenž není v češtině zapotřebí.

Podle této práce se však v češtině také vyskytuje zajímavá tendence překládat některé EK s použitím tranzitivního slovesa *mít*, kde se původní anglický nocionální podmět mění na předmět. Tyto české ekvivalenty však přesto zachovávají lineární FSP rozložení EK, byť mění syntaktickou strukturu vět.

Dalším výhodným rysem češtiny je pak pro překlady i to, že v češtině je velmi vysoká pravděpodobnost, že podmět se stane rématem věty.

V případě EK modifikovaných činným participiem může teoreticky dojít především ke třem variantám překladu – (1) použití slovesa participia jako přísudku věty vstupu na scénu, nebo (2) použití slovesa participia jako přísudku vedlejší věty rozvíjející podmět věty vstupu na scénu, a to především věty vedlejší přívlastkové, resp. vztažné, (3) „doslovnému“ překladu, kde participium je nahrazeno deverbativním adjektivem,:

There was a man standing at the corner.

(1) *Na rohu stál muž.*

(2) *Byl tam muž, který stál na rohu.*

(3) *Byl tam muž stojící na rohu.*

Varianty (1) a (2) budou pravděpodobně nejčastější, pochopitelně je však možné, že dojde i k jiným způsobům překladů.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Výběr textů pro excerpta

Vzhledem k tomu, že tato práce má představit, kromě jiného, české ekvivalenty EK typu *there*, rozhodla jsem se pro širší rozsah excerpt pocházejících z uměleckých textů na úkor zkoumání funkčního stylu odborného. Překlady beletrie jsou v našich podmínkách nejdostupnější. Vybírala jsem knihy všeobecně známé a populární, jež se u nás dočkaly někdy i více vydání, nebo autory mající u nás „dvorní překladatele“, takže úroveň překladů zvolených textů je zaručena.

Knihy uměleckého funkčního stylu, z nichž pocházejí excerpta, byly vybírány s ohledem na synchronní charakter práce. Jedná se proto o texty, jež nejsou starší padesáti let, či tuto časovou hranici výrazně nepřekračují. Cíleně jsem vybírala zástupce různých žánrů krásné literatury (*sci-fi*, *fantasy*, válečný, utopický, společenský román atd.). Také rozsah jednotlivých textů byl účelově volen rozličně. Dalším záměrem bylo vybírat texty autorů, kteří by reprezentovali různé podoby současné angličtiny. Největší zastoupení mají britští autoři (K. Amis, W. Golding, T. Pratchett, G. Greene, D. Adams, I. McEwan) a američtí autoři (J. Heller, J. Updike, K. Kesey, J. Irving, I. Levin), několik málo příkladů excerpt je ale získáno i z textů, jejichž i autoři pocházejí z Kanady (M. Atwood) a Austrálie (P. Carey).

Ze zástupců publicistického funkčního stylu byly zpracovány tři exempláře periodik, konkrétně denního tisku, a to včetně příloh. Dva texty reprezentují britskou podobu angličtiny – jedná se o deník *The Guardian*, jeden text představuje podobu americkou – jedná se o *The International Herald Tribune*, jež je mezinárodní variantou *The New York Times*. Vzhledem k obtížnosti zpracování tohoto typu textů a časové náročnosti zpracovávání FS uměleckého jsem výzkum FS publicistického omezila pouze na tyto tři ukázky.

Tabulka 3 – Přehled zdrojových anglických textů

FS	Titul	Označení	Kvantif. ¹¹ Překlad ¹²
Umělecký	Adams, D. 2005. Hitchhiker's Guide to the Galaxy. London: Pan Books.	Adams	Q
	Attwood, M. 1997. Murder in the Dark. London: Virago Press.	Attwood	
	Amis, K. 1961. Lucky Jim. London: Penguin Books	Amis	Q, P
	Carey, P. 2004. My Life as a Fake. London: Faber & Faber.	Carey	
	Golding, W. 1996. Lord of the Flies. London: Faber & Faber.	Golding	Q
	Greene, G. 1999. The Honorary Consul. London: Vintage Classics.	Greene	
	Heller, J. 1995. Closing time. London: Pocket Books.	Heller– Closing	P
	Heller, J. 1997. Something Happened. New York: Simon & Schuster.	Heller- Something	P
	Heller, J. 1976. Catch-22. New York: DELL Publishing CO.	Heller - Catch	Q
	Irving, J. 1999. The World According to Garp. London: Black Swan Books.	Irving	Q,P
	Kesey, K. 2003. One Flew over the Cuckoo's Nest. Penguin Books.	Kesey	Q, P
	Levin, I. 1967. Rosemary's Baby. London: Pan Books.	Levin	Q, P
	McEwan, I. 2008. On Chesile Beach. London: Vintage Books.	McEwan	
	Pratchett, T.. 1983. The Colour of Magic. London: Corgi Books.	Pratchett – Colour	P
	Pratchett, T. 1993. Small Gods. London: Corgi Books.	Pratchett – Gods	P
Updike, J. 1989. "S". New York: Fawcett Books.	Updike		
Publicist.	International Herald Tribune, The New York Times, Frankfurt, Friday, February 26, 2010	IHT	Q
	The Guardian, London, Monday, February 22, 2010	G 2-2010	Q
	The Guardian, London, Tuesday, March 30, 2010	G 3-2010	Q

¹¹ Knihy, u nichž byla provedena detailní kvantifikace výskytu EK, jsou označeny Q.

¹² Knihy, jež byly konfrontovány se svými českými překlady, jsou označeny P

2. Výsledky kvantifikace textů FS uměleckého a publicistického

2.1. Výsledky kvantifikace FS uměleckého

Tabulka 4 - Počet slov a počet výskytů EK v kvantifikovaných titulech, FS umělecký

Titul	Počet slov	Počet EK	Výskyt 1 EK na počet slov	Počet EK mod.-ing part.	Výskyt 1 EK mod.-ing part. na počet slov
Adams	46 725	90	519,17	4	11 681,25
Amis	91 099	198	460,10	9	10 122,11
Golding	60 903	304	200,34	24	2 537,63
Heller - Catch-22	176 378	411	429,14	30	5 879,27
Irving	193 200	539	358,44	30	6 440
Kesey	113 558	216	525,73	35	3 244,51
Levin	59 325	150	395,50	5	11 865
celkem	741 188	1834	404,14	137	5410,13

V tabulce 4 jsou zaznamenány výsledky kvantifikace výskytu EK v textech FS uměleckého. Počet slov se podařilo zjistit díky elektronickým variantám¹³ jednotlivých děl. K tomuto způsobu zjištění počtu slov jsem se rozhodla proto, že je přesnější než výpočet průměrného počtu slov podle fyzických stran textu knihy.

Z tabulky vyplývá, že obecně jsou EK v textech FS uměleckého jevem poměrně velmi častým – jeden případ EK vychází průměrně na každých 404 slov. Pokud se podíváme na zastoupení EK v jednotlivých dílech, dá se říci, že hodnoty jsou relativně vyrovnané – pohybují se v rozmezí 358 – 460, výraznější výkyv představuje pouze Golding a Adams.

Z tabulky dále vyplývá, že 1 EK modifikovaná –ing participiem připadá průměrně na 5410 slov, což příliš nepodporuje tvrzení, že přítomné činné participium je jedním z nejčastějších způsobů rozvití EK. Nejedná se jistě o jev

¹³ Internetové odkazy jsou uvedeny v Seznamu zdrojů.

vzácný, ale jak bude ukázáno dále, jiné způsoby modifikace, doplnění nociónálního podmětu jsou zastoupeny mnohem častěji.

Podíváme-li se na průměrné zastoupení EK modifikované činným participiem v konkrétních textech, je na první pohled patrné, že výkyvy v zastoupení jsou u jednotlivých autorů již poměrně velmi výrazné – od 2537 slov na 1 EK tohoto typu u Goldinga po 11 865 u Levina. Vzhledem k tak výrazným rozdílům v zastoupení by se dalo usuzovat na to, že četnost užití tohoto typu EK může záviset v uměleckém FS také na individuálním autorském stylu.

2.2. Prostředky doplnění EK ve FS uměleckém

Tabulka 5 – Druhy doplnění EK ve FS uměleckém

Titul	počet EK	typ SV		SVA		vedl. věta	-ed partic.	- ing partic.	inf.	jiné
		bez mod.	atributivní mod. subst./adj.	A	gerund.					
Irving	539	75	50	138	-	83	14	30	54	95
Kesey	216	18	11	47	-	22	11	35	23	49
Adams	92	14	8	19	2	16	2	4	5	22
Amis	198	32	13	35	-	31	1	9	21	56
Levin	151	21	17	37	1	19	1	5	15	35
Golding	304	54	41	79	-	27	9	24	20	50
Heller - Catch	411	97	48	75	6	97	9	30	24	25
celkem	1911	311	188	430	9	295	47	137	162	332

Tabulka 5 zachycuje detailněji prostředky, jimiž byl v kvantifikovaných titulech rozvit nociónální podmět, případně predikát existenciálních konstrukcí. Jak vyplývá z teoretické části, holé EK obsahují málo sémanticky silných prvků. Kromě nociónálního podmětu jsou zde „prázdný“ gramatický podmět a slabé sponové sloveso. Proto je základní syntaktická struktura EK velmi často doplňována o další větné členy. Případů, kdy základní struktura nebyla rozvita žádným větným členem, se vyskytly jen asi v 311 případech, což činí jen 16% zjištěných případů¹⁴. Mezi nejčastěji se vyskytující větné členy, pochopitelně kromě základní skladební dvojice a nociónálního podmětu, patří v EK adverbciální určení vyjádřené adverbem, vedlejší větou atd. Dalším velmi častým jevem je

¹⁴ viz. Graf 1 Podíl modifikací a doplnění EK typu there - funkční styl uměleckých textů celkem

rozvití nociónálního podmětu vedlejší, většinou vztažnou větou, plnicí funkci atributu. Modifikace nociónálního podmětu přítomným činným participiem je ve FS uměleckém v pořadí až šestým nejčastějším způsobem rozvití. Je zastoupeno asi v 7% případů. Nicméně -ing participium se i přesto vyskytuje častěji, než -ed participium, na něž připadají pouhá 2% zastoupení. EK modifikovaná přítomným činným participiem se často jako jedna z variant vyskytla v pasážích obsahujících několik dalších EK:

*VII/18 There was a bust of somebody, perhaps of Cavour or Mazzini, but the stone was pockmarked and the inscription no longer readable; it stood between the house which had a stone garland of flowers over every tall window, and the street. **Once there had been a great number of Italians living in the city**, but now all that was left of the club was the name, the bust, the imposing façade which bore a nineteenth-century date in Roman numerals. There were a few tables where you could eat cheaply without paying a subscription, and only one Italian was left, the solitary waiter who had been born in Naples.*

Nejsou neobvyklé případy, kdy se vyskytlo i několik -ing participií v jedné EK:

... there were flies crawling al over him, circling him, a swarm of them swimming inside his pool of stink. (Carey, 194)

*The nurse nods, twists her head to check behind her; there's two guys **waiting** with ice tongs, **hunching forward** with their elbows linked. (Kesey, 241)*

*There seemed to be hundreds of them here, though, **complaining** like badly oiled pumps and **smelling** like a thousand damp carpets. (Pratchett – Gods, 95)*

*There were wrestlers **shuffling** back into the room, **gasping** from the drinking fountain, where those who were cutting weight had only rinsed their mouths. (Irving, 86)*

V některých větách se také vyskytlo rozvití kombinací obou participií:

*There's a singed smell of men scared berserk and out of control, and in the corners and under the Ping-pong table **there's things crouched gnashing their teeth** that the doctors and nurses can't see and the aides can't kill with disinfectant. (Kesey, 238)*

Gerundiální postmodifikace nociónálního podmětu se také několikrát vyskytla. V některých případech, zejména v přímé řeči, došlo i k vypuštění předložky

z předložkové vazby. V těchto případech pak gerundium velice připomíná právě činné participium:

*Actually, that`s only half the truth of it, but there`s no **point in telling** him the worst, he`s such a gentle hopeful soul, Irving, and I am sure he`ll never make it here to see for himself. (Updike, 30)*

*Since you have the address there`s no **harm in telling** you that the days are so hot and bright your lips and elbows keep crackling, but the nights can be quite chilly still. (Updike, 68)*

*“And there`s **no use complaining** about the number of missions we have to fly. (Heller – Catch, 66)*

Everybody is happy but this thief, and there`s **no sense worrying** about him, since he doesn`t even speak our language and deserves whatever he gets. (Heller – Catch, 68)

"No use pretending, is there?" (Amis, 219)

Poměrně časté byly případy, kdy atributy nočních podmětů byly ještě dále modifikovány atributivně užitými participii. Atributy se ovšem v syntaxi angličtiny jako samostatné větné členy nevydělují, atributy tvoří se svým řídicím jménem jeden celek, frázi:

All along there`ve been **a number of not-so-desirable types showing up** here in dime-store sunset colors saying they were sannyasins, thinking from what they`ve seen on the news that this is a real gravy train... (Updike, 209)

*There were **a number of tall, big shapes looming** behind it. Very big, threatening shapes. (Pratchett – Colour, 74)*

*Once there had been **a great number of Italians living** in the city... (Greene, 18)*

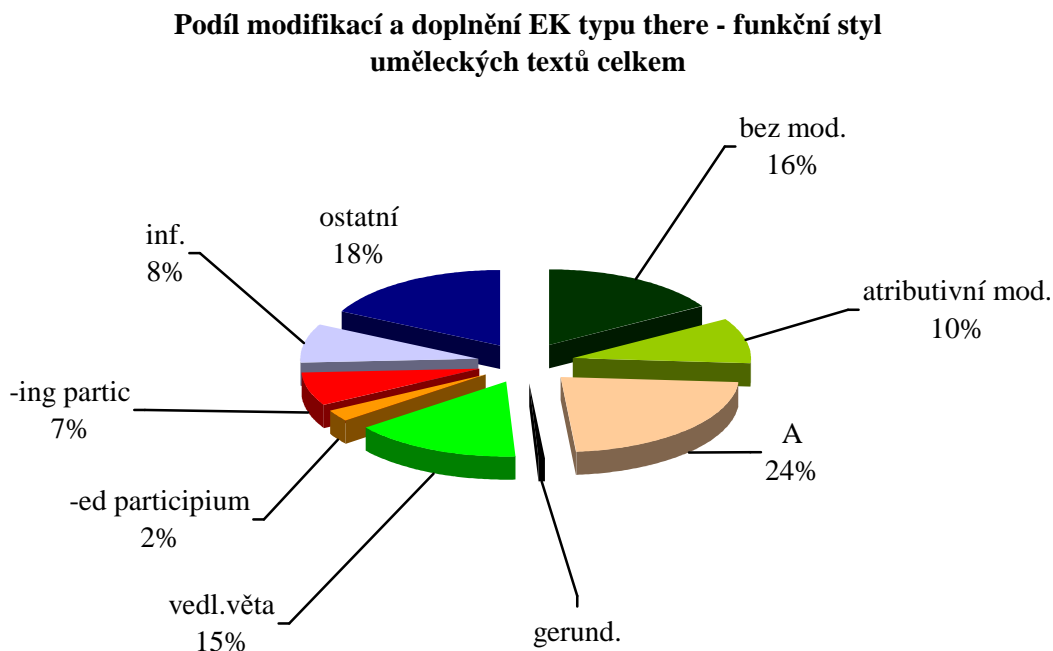
*Aarfy thundered jovially, “There are **hundreds of whores** just as good crawling all over the streets. That one wasn`t even pretty.” (Heller – Catch, 295)*

Dále byly zaznamenány i případy, kdy -ing participium rozvíjelo přístavek (apposition), ne přímo noční podmět EK:

*There`s a flurry of money from that side of the table, **red and green and yellow bills blowing** in every direction (Kesey, 101)*

There, where the island petered out in water, was another island; a rock, almost detached, standing like a fort, facing them across the green with one bold, pink bastion.(Golding, 14)

Graf 1

2.3. Výsledky kvantifikace FS publicistického

Ve FS publicistickém byl počet slov zjišťován vypočítáním průměrného počtu slov v deseti řádcích každého článku. U obou stylů pak bylo, vzhledem k odlišným rozsahům stran jednotlivých textů, pro jednodušší a průkaznější srovnání rozhodnuto použít přepočet výskytu EK na počet slov, nikoli počet stran.

Tabulka 6 - Počet slov a počet výskytů EK v kvantifikovaných titulech, FS publicistický

Titul	Počet slov	Počet EK	Výskyt 1 EK na počet slov	Počet EK mod. -ing part.	Výskyt 1 EK mod.-ing part. na počet slov
IHT	57 068	79	404,14	4	14 267
G 2-2010	71 086	119	722,38	6	11 847,67
G 3-2010	63 548	87	597,36	2	31 174
celkem	191 702	295	649,84	12	15 975,17

Z tabulky 6 vyplývá, že ve FS publicistickém průměrně připadá výskyt 1 EK na 649,84 slov, což je asi o 245 slov více, než ve FS uměleckém. Tento rozdíl může být ovlivněn skutečností, že EK se ve FS uměleckém vyskytují relativně často ve větším počtu v popisných pasážích, jichž je přirozeně více v uměleckých textech, než ve sdělných, úsporných textech publicistických.

V textech publicistického FS je ovšem překvapivě nízké zastoupení EK modifikovaných -ing participiem – na 1 takovou větu připadá 15 975 slov, což je výrazně méně častý výskyt (o 10 565 slov), než v textech uměleckých. Tak velký rozdíl je neobvyklý zejména proto, že věty tohoto typu slouží i jako prostředek kondenzace – participium odpovídá vztahné větě. Prostor v novinách je drahý, takže tato schopnost „zhuštění“ výpovědi se zdá pro publicistický FS výhodná. Výrazný rozdíl zastoupení mezi porovnávanými styly však může být způsoben i disproporcí v objemu zkoumaného materiálu.

2.4. Prostředky doplnění EK

Tabulka 7 - Druhy doplnění EK ve FS publicistickém

Titul	počet EK	typ SV		SVA		vedl. věta	-ed partic.	- ing partic.	inf.	jiné
		bez mod.	atribut. mod. subst./adj.	A	gerund.					
G-2-2010	122	28	15	22	3	24	4	5	13	4
G-3-2010	115	24	16	26	4	28	1	4	5	7
IHT	75	22	7	12	2	15	3	3	8	3
celkem	312	74	38	60	9	67	8	12	26	14

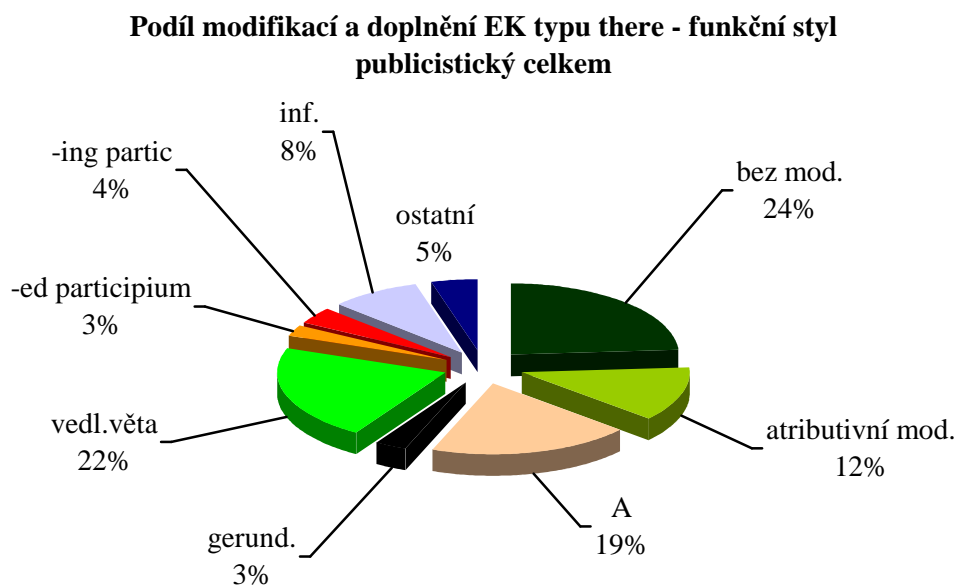
Stejným způsobem jako v případě FS uměleckého byly roztrženy i doplnění a modifikace FS publicistického. Opět je patrné, že základní větná struktura EK bez jakéhokoli doplnění o další prvky je menšinovou záležitostí. Takových vět se vyskytlo asi jen 74 z 312, tedy jen 25%.¹⁵ Také v tomto stylu jsou nejčastějšími prostředky doplnění adverbia a vedlejší věty, opět převážně vztahné. Modifikace

¹⁵ podrobněji viz. graf Podíl modifikací a doplnění EK typu there - funkční styl publicistický celkem

nocionálního podmětu přítomným činným participiem je šestým nejčastějším druhem rozvití. Vyskytla se ve 12 případech z 312, což činí asi 4% zastoupení v celkovém množství. Znovu se potvrdilo, že rozvití -ing participiem je častější, než rozvití -ed participiem, i když rozdíl není tak výrazný, jako je tomu ve FS uměleckém.

Graf 2

2.5. Shrnutí výsledků kvantifikace

Srovnáním výsledků kvantifikace obou zkoumaných FS jsem došla k tomu, že ve FS uměleckém jsou EK typu there poměrně výrazně častější. Na četnost výskytů mají vliv mimo jiné popisné pasáže, jež se ve FS uměleckém vyskytují ve větším měřítku a jež obsahují někdy i celé odstavce sestávající z EK. Jen v následující ukázce se ve dvou po sobě následujících odstavcích vyskytuje 14 případů EK různé komplementace:

(1) There was Appleby, Havermeyer, Black and Korn. (2) There was Nurse Cramer and Nurse Duckett, who he was almost certain wanted him dead, and (3) there was the Texan and the C.I.D. man, about whom he had no doubt. (4) There were bartenders, bricklayers and bus conductors all over the world who wanted him dead, landlords and tenants, traitors and patriots, lynchers, leeches and lackeys, and they were all out to bump him off. That was the secret Snowden had spilled to him on the mission to

Avignon—they were out to get him; and Snowden had spilled it all over the back of the plane.

(5) There were lymph glands that might do him in. (6) There were kidneys, nerve sheaths and corpuscles. (7) There were tumors of the brain. (8) There was Hodgkin's disease, leukemia, amyotrophic lateral sclerosis. (9) There were fertile red meadows of epithelial tissue to catch and coddle a cancer cell. (10) There were diseases of the skin, diseases of the bone, diseases of the lung, diseases of the stomach, diseases of the heart, blood and arteries. (11) There were diseases of the head, diseases of the neck, diseases of the chest, diseases of the intestines, diseases of the crotch. (12) There even were diseases of the feet. (13) There were billions of conscientious body cells oxidating away day and night like dumb animals at their complicated job of keeping him alive and healthy, and every one was a potential traitor and foe. (14) There were so many diseases that it took a truly diseased mind to even think about them as often as he and Hungry Joe did. (Heller – Catch, 176)

V publicistickém FS pro pasáže takového rozsahu není ve většině slohových útvarů tohoto stylu prostor.

V obou zkoumaných stylech se pak projevilo, že výskyt participiálních modifikací v EK není příliš častým jevem – celkem 9% ve FS uměleckém, 7% ve FS publicistickém. V obou stylech se také projevilo, že pokud je užito participiálního rozvití, je častější rozvití -ing participiem. Ve FS uměleckém připadlo na -ing participium 7% výskytu, na -ed participium jen 2%. Ve FS publicistickém byl tento rozdíl o něco menší – 4% výskytu připadla na -ing participium, 3% na -ed participium.

3. Podoba predikátu v EK mod. – ing participiem

Tabulka 8 - Podoba přísudku v EK mod. –ing participiem v kvantif. titulech

FS	be	seem to be	must be	could be	would be	should	celkem predikátů
Umělec.	208	4	1	2	1	1	217
Publicist.	12	-	-	-	-	-	12

Celkem se mi z rozličných textů FS uměleckého podařilo shromáždit asi 217 příkladů vět, v nichž byl noční podmět EK modifikován činným přítomným participiém. Pochopitelně analýzu predikátů pouze tak úzké výseče EK není možné považovat za reprezentativní, přesto se i v tomto specifickém typu konstrukcí podařilo prokázat, že zdaleka nejčastějším slovesem tvořícím predikát EK je sloveso *be*, samotné i v kombinaci s modálním slovesem.

Zajímavá je nicméně skutečnost, že ostatní slovesa, jež potenciálně substituují sloveso *be* v EK, se v EK tohoto typu vyskytla v pozici participiálního rozvití, nikoli predikátu. Domnívám se, že tato skutečnost je způsobena faktem, že ony potenciální substituenty sice mohou nahradit sponové sloveso *be*, neboť jejich význam je limitován, nicméně přesto jsou sémanticky silnější než sloveso *be* a v kombinaci s dalším slovesným prvkem – participiém by tato slovesa tvořila příliš silnou konkurenci nočnímu podmětu, což v angličtině s její silnou nominální tendencí, a ještě spíše v EK soustředících se na představení právě nočnímu podmětu, není přípustné. Proto jsou tato slovesa přesunuta do participiálního rozvití. Tak může být využit jejich valenční potenciál, aniž by nějak silně konkurovala nočnímu podmětu, tedy vlastnímu rématu výpovědi:

*There were a number of tall, big shapes **looming** behind it. Very big, threatening shapes.* (Pratchett – Colour, 74)

*Time was also a factor in her decision; there was at least twenty minutes **remaining** in even the shortest movie they could have gone to see.* (Irving, 346)

*There were not many, but every few minutes or so there was a car **passing**.* (Irving, 383)

*Later, there was the still body of a man in a hunting coat **lying** in a dark puddle of what looked like oil.* (Irving, 455)

*There were fewer than five seconds **remaining** on the time clock when Bainbridge Percy fired a second time; the bullet struck Garp's chest and drove him, still in a sitting position, back against the padded wall.* (Irving, 537)

*XVIII/9 In front there was a small rock island with a few trees on it. Along the shore there were large boulders and the sawed-off trunks of huge trees **coming up** through the water.* (Attwood, 9)

Obzvláště v případech, kdy participium je tvořeno sémanticky slabým slovesem, se nabízí pokládat participium za součást složeného slovesného tvaru predikátu v průběhovém čase. Takovým případem byly věty se slovesem *go* v participiálním tvaru:

*But Yossarian couldn't be happy, even though the Texan didn't want him to be, because outside the hospital there was still nothing funny **going on**.* (Heller – Catch, 16)

*“I haven't the time. Don't you know there's a parade **going on**?”* (Heller – Catch, 74)

*He did not want to keep digging holes for the rest of his life, although he had no objection to doing it as long as there was a war **going on** and it was part of the war effort.* (Heller – Catch, 108)

Navíc v těchto případech predikativní sloveso *be* není nahraditelné jiným slovesem použitelným v EK, což jen podporuje chápání těchto participií jako organických součástí složeného slovesného tvaru průběhového času:

* *There existed nothing funny going on.*

* *There came forth nothing funny going on..*

Nicméně, jak bylo vysvětleno v teoretické části, podle Duškové je obvykle lépe postmodifikace participiálními tvary z hlediska větně-členské platnosti považovat za atributy, takže bych se k tomuto zařazení ve valné většině příkladů přikláněla i u EK. I když by se zde obzvláště s ohledem na to, že predikát těchto vět tvoří sloveso *be*, jež je konstituentem průběhových slovesných tvarů, opravdu často nabízelo považovat participia za součást složeného slovesného tvaru průběhového času. Argumentem pro atributivní určení je však často i skutečnost, že ve tvaru přítomného činného participia se ocitají i slovesa, jež průběhové tvary tvoří jen zřídka, nebo je netvoří vůbec:

*There was a small golden emblem on his tie resembling some heraldic device or other, but **proving on closer scrutiny to be congealed egg-yolk**.* (Amis, 172)

All along there`ve been a number of not-so-desirable types showing up here in dime-store sunset colors saying they were sannyasins, **thinking** from what they`ve seen on the news that this is a real gravy train... (Updike, 209)

*There seemed to be hundreds of them here, though, complaining like badly oiled pumps and **smelling** like a thousand damp carpets.* (Pratchett – Gods, 95)

*There was a pretty nightgown **belonging**, no doubt, to one of John Wolf's recent, sleek women--someone who had not been asked to spend last night. There were about thirty dark suits, all with pinstripes, all quite elegant, and all failing to fit Garp by about three extra inches in the pantlegs.* (Irving, 440)

Ačkoli se v publicistickém stylu podařilo shromáždit jen minimální množství příkladů EK modifikovaných participiem, dá se říci, že situace byla stejná jako ve FS uměleckém – drtivou většinu predikátů reprezentují tvary slovesa *be*. Publicistický styl je obecně méně variabilní než ten umělecký, nicméně se v něm podle Bibera vyskytuje častěji v pozici predikátu sloveso *exist*. Podařilo se zaznamenat příklad, kdy sloveso *exist* je ve větě použito v participiální podobě v prepozici před nocionálním podmětem:

*"There were **existing** sleds that we could modify but there was too much to modify and we decided to start from scratch."* (G 2-2010, p.33)

Na umístění participia v prepozici, jež je také možné, může mít v tomto případě pravděpodobně vliv skutečnost, že věta je v přímé řeči a v publicistice by se tedy mělo jednat o věrný záznam mluveného slova, v němž bývá užití premodifikace pro mluvějšího snažší. Vliv na toto uspořádání pak mohou mít pochopitelně i potřeby FSP, jež však byly v odcitování v článku zbaveny kontextové složky.

Participium užitá v premodifikaci ztrácí možnost plného využití svého valenčního potenciálu. V některých příkladech lze proto využít i kombinaci pre- a postmodifikace:

*There were many rooms for Jenny to take care of them in, and there was the **healing** sound of the sea, **rushing** in and out, rinsing everything clean.* (Irving, 351)

V tomto případě je participiální premodifikace doplněna i o adverbialní určení:

*She knew there was a rapidly **blueing** knot on her forehead, **swelling** under her smooth skin.* (Iving, 382)

4. Ekvivalenty EK mod. ing part. v angličtině

V teoretické části jsem se pokusila představit několik variant angličtiny pro narušení pevného gramatického slovosledu, jež tvoří v určitých případech potenciální ekvivalenty EK. Nejzajímavější variantou byl pro typ EK modifikovaných participií, ať už přítomným činným nebo trpným, zřejmě fronting. Bohužel se podařilo zaznamenat jen minimum případů takového narušení slovního pořádku v obou analyzovaných funkčních stylech. Podmět vět tohoto typu bývá, stejně jako je tomu v případě EK, determinován neurčitým členem. Jak je však z následujících příkladů patrné, zásadní rozdíl mezi frontingem a EK tkví v užití participia z hlediska FSP. Přítomné činné participium je zde užito jako východisko – jedná se o prvek známý nebo z kontextu dovoditelný:

(1) *Two track records in her first three runs made her fourth and final trip down the track something of a formality...*

***Waiting** for her at the bottom of the run **were** her **parents** ...* (G-2-2010, 33)

(2) *Far out in the uncharted backwaters of the unfashionable end of the western spiral arm of the Galaxy lies **a small unregarded yellow sun.***

***Orbiting this** at a distance of roughly ninety-two million miles is an utterly insignificant little blue-green planet ...* (Adams, 3)

V ekvivalentních EK typu there by participium bylo z hlediska FSP součástí rématu:

(1) *There were **her parents waiting** for her at the bottom of the run.*

(2) *There is **an utterly insignificant little blue-green planet orbiting this** at a distance of roughly ninety-two million miles...*

Dalším potenciálním ekvivalentem EK, jenž ve své struktuře umožňuje modifikaci činným participiem, jsou posesivní EK s have.

"If we have a peaceful Kandahar, we will have a peaceful Afghanistan. (G-2-2010)

Během procházení textů se mi podařilo narazit na více příkladů takovýchto konstrukcí, ale variant s modifikací činným participiem bylo v obou zkoumaných FS opět jen poskrovnu. Tento typ vět lze snadno převádět na EK typu there. Mají také sémanticky slabý predikát a předmět tvořící jádro výpovědi je většinou determinovaný neurčitým členem:

If there is a peaceful Kandahar, there will be a peaceful Afghanistan.

Nadto lze předmět v těchto větách také modifikovat participii, která se zde stávají součástí rématu, nejsou tedy tématická jako u frontingu:

"Oh, have you a Mr. Dixon living there, please?" (Amis, 95)

Is there a Mr. Dixon living there, please?

Podle mého názoru jsou posesivní existenciální konstrukce obecně vzato velmi blízkým, možná i nejbližším možným ekvivalentem EK typu there.

5. České překlady EK modifikovaných činným participiem

Čeština nemá, jak vyplývá z teoretické části práce, vlastní tvarově specifickou figuru pro vyjádření existenciálních konstrukcí. Na sémantické rovině a na rovině FSP se však čeština s angličtinou setkává v podobě vět vstupu na scénu.

Pro zachycení možností překladů byl cíleně zvolen funkční styl uměleckých textů. Prvním důvodem pro volbu tohoto stylu byla skutečnost, že tyto překlady jsou zdaleka nejdostupnější. Zadruhé je v uměleckých textech oprávněné předpokládat největší variabilitu využití prostředků lexikálních i syntaktických ze všech funkčních stylů.

Zjištěný vzorek přibližně 100 překladů není jistě možné považovat za reprezentativní, nicméně, jak doufám, se podle něj dá již usuzovat na určité

obecné tendence v přístupu k překladu EK modifikovaných přítomným činným participiem.

Tabulka 9 – Přehled analyzovaných překladů zdrojových děl do češtiny

Titul	Označení
Irving, J. Svět podle Garpa. Praha: Odeon, 2003	Garp
Levin, I. Rosemary má děťátko, Stepfordské paničky. Praha: Odeon, 1989	Levin b
Heller, J. Zavíráme. Praha: BB Art, 1995	Heller – Zavíráme
Heller, J. Něco se stalo. Praha: BB Art, 2002	Heller – Něco
Kesey, K. Vyhoďme ho z kola ven. Praha: Odeon, 1980	Kesey – Kolo
Pratchett, T. Barva kouzel. Praha: TALPRESS, 1993	Pratchett – Barva
Pratchett, T. Malí bohové. Praha: TALPRESS, 1997	Pratchett - Bohové

6. Varianty překladu participiální modifikace

Zaměříme-li se přímo na samotné participiální rozvití EK, podařilo se potvrdit předpoklady nastíněné v teoretické části – nevyskytl se ani jeden příklad, kdy by byl českým ekvivalentem činného participia přechodník přítomný, což může potvrdit chápání participia v EK jako atributu, nikoli doplňku podmětu.

Absence přechodníků v překladech je ovšem pochopitelně podpořena nejen syntaktickým využitím participia jako atributu, nikoli doplňku, ale i tím, že tato práce má synchronní charakter – texty, z nichž pocházejí excerpta, dosahují stáří přibližně padesáti let, takže pravděpodobnost, že by se v nich vyskytl přechodník, je velice nízká. Pokud by se přechodník přeci jen vyskytl, jednalo by se spíše o jeho expresivní užití.

Výsledky srovnání anglických EK a jejich českých protějšků společně s konkrétními ukázkami jednotlivých variant překladů nastíněných v teoretické části práce, budou představeny dále.

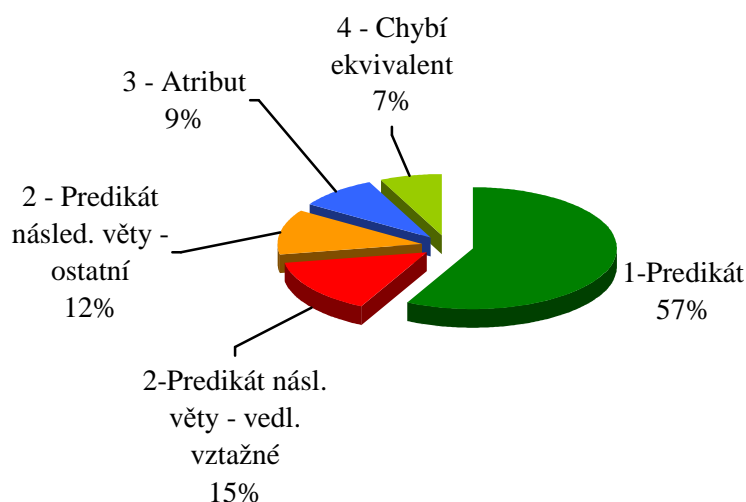

Tabulka 10 – Počet zaznamenaných možností překladu angl. slovesa ve tvaru –ing part. do češtiny

Titul	1 – predikát věty vstupu na scénu	2 – predikát následující věty		3 – deverbativní adjektivum ve fci atributu	4 – nezařazeno nebo chybí přímý ekvivalent	celkem příkladů
		vedl. vztahné	ostatní			
Irving b	12	3	6	2	3	26
Levin b	-	-	1	1	-	2
Heller – Zavíráme	15	2	1	1	-	19
Heller – Něco	3	3		1	1	8
Kesey b	15	1	3	2	2	23
Pratchett – Barva	4	6	1	-	-	11
Pratchett - Bohové	9	-	-	2	1	12
celkem	58	15	12	9	7	101

Graf 3

Zastoupení českých překladů přítomného činného participia podle syntaktické funkce

6.1. Varianta 1 - predikát věty vstupu na scénu

Rozborem dostupných překladů se podařilo potvrdit hypotézu z teoretické části, že nejčastějším způsobem překladu přítomného činného participia do češtiny je jeho přetvoření v přísudek věty vstupu na scénu. K tomu došlo celkem v 58 případech ze 101:

*It was quiet in here. There was Twoflower, **sleeping** peacefully on the low bed.* (Pratchett – Colour, 48)

*Uvnitř bylo ticho a na posteli **spal** Dvoukvítek spánkem spravedlivých.* (Barva, 56)

*There were a number of tall, big shapes **looming** behind it.* (Pratchett – Colour, 74)

*Na ulici za ním **se rýsovalo** několik velkých postav.* (Barva, 89)

*VIII/10 “Good mornin`, buddies.” There`s a paper Halloween bat **hanging** on a string above his head; he reaches up and flicks it so it spins around.* (Kesej, 10)

*VIIIb/14 “Dobrý ráno, kámoši.” Nad hlavou mu **visí** na provázku papírový netopejr z předvečera svátku Všech svatých; natáhne k němu ruku, cvrkně do něj a netopejr se roztočí jak čamrda.*(Kolo, 14)

*There were even plants **lodging** in crevices in the rocks.* (Pratchett – Gods, 268)

*V kamenných puklinách se dokonce tu a tam **uchytil** kousek zeleně* (Bohové, 117)

*There were dice **floating** just above the world, and a mess of little clay figures and gaming counters.*(Pratchett – Gods, 367)

*Těsně nad oním miniaturním světem **se vznášely** kostky, množství drobných figurek z vypalované hlíny.* (Bohové, 162)

V některých případech dochází k tomu, že v českém překladu je použito jiné sloveso, než to, které za běžných okolností tvoří protějšek anglického slovesa. Sémantika výpovědi však touto změnou nikterak netrpí a zůstává v zásadě neporušena, jak je tomu v následujících příkladech:

*“Well, there are no ships **leaving** the city now”, giggled Rincewind. “I suppose we`ll take the coast road to Chirm.”* (Pratchett – Colour, 89)

*“No, protože teď z města **neplujou** žádný lodě, “zahihňal se znovu, “budem se muset vydat pěšky do Chirmu.”* (Barva, 121)

*There`s a monopoly game **going on** in the day room. (Keseey, 101)*
*V denním pokoji se **hraje** byznys. (Kolo, 103)*

Zdánlivým důkazem toho, že kategorie vět vstupu na scénu není v češtině vnímána nijak silně, může být i to, že v následujícím případě překladu se ztrácí charakteristický rys věty vstupu na scénu – podmět v postverbální pozici, a tento větný typ nahrazuje věta s běžným slovosledem, kde rématem už není původní podmět EK, ale stává se jím součást původního anglického rématu, a to sloveso činného participia, v české větě ve funkci přísudku. Nejedná se však zřejmě o častý jev, neboť byl zaznamenáno pouze několik případů:

*There were not many, but every few minutes or so there was a car **passing**. (Irving, 383)*

*Nebylo jich mnoho, ale ob několik minut nějaké vždy **projelo**. (Garp, 344)*

Toto uspořádání podmět – předmět je ale v tomto případě způsobeno tím, že v překladu se ekvivalent anglického nociónálního podmětu objevil již v předchozí větě (*she heard the other cars*), a proto již pro překlad této EK nemohla být použita věta typu vstupu na scénu, jež by respektovala původní rozložení prvků v rámci FSP.

Nociónální podmět může být modifikován i více činnými participii. V českém překladu pak podle počtu těchto rozvití může vznikat odpovídající počet vět:

*There were wrestlers **shuffling** back into the room, **gasp**ing from the drinking fountain, where those who were cutting weight had only rinsed their mouths. (Irving, 86)*

*XIII/74 Do sálku se **začínali** **trousit** zápasníci, a po tom, jak hltavě pili u fontánky, jen **lapali** po vzduchu, i když ti, kteří odtučňovali, si jen vypláchli ústa. (Garp, 74)*

Podařilo se také objevit příklad EK, kde činné participium v EK nestojí klasicky v postpozici, ale je vsunuto mezi gramatický podmět *there* a sponové sloveso *to be*:

*There were the levers and there, **hanging** over pits in the rock floor, were the two sets of counterweights. (Pratchett – Gods, 329)*

Támhle byly páky a tady, nad temnými šachtami v kamenné podlaze, visely dvě skupiny protizávaží. (Bohové, 145)

Je velmi zajímavé, že v češtině lze někdy přítomné činné participium přetvořit do predikátu ve tvaru trpného rodu:

"Of course it's not serious!" Father said "How could there be bears in a pension?" "There was a letter saying so," I said. (Irving, 139)

"Samozřejmě že to nemyslíme vážně," uklidňoval ji otec." "Jak by mohli být v penzionu medvědi?" "V jednom dopise se to psalo," řekl jsem (Garp, 123)

6.2. Varianta 2 – predikát další věty, hlavní i vedlejší

Další poměrně častou variantou překladu anglického činného participia a jeho doplnění bylo přetvoření do přísudku další věty významově rozvíjející podmět věty vstupu na scénu, a to jak hlavní, tak vedlejší. Nejčastěji se jedná o vedlejší věty vztažné. K situaci, kdy se sloveso činného participia a jeho doplnění stalo v češtině další větou, došlo celkem ve 27 případech, z toho 15 případů připadá na vedlejší větu vztažnou :

But there still isn't a man raking his pile of cigarettes – cigarettes he didn't really win but only won back because they were his in the first place. (Kesey, 73)

Ale stejně se mezi nima nenajde ani jeden, kdo by chamtivě neshrábnul svou kupku cigaret – cigarety, co vlastně nevyhrál, vyhrál je nazpátek, poněvadž předtím byly jeho. (Kolo, 75)

Then there are wild stories , parasitic growths on the tree of history, trying to bend it their way. (Pratchett – Gods, 7)

Pak ovšem existují ještě divoké příběhy, které se na těch výše uvedených přiživují, které se přiživují na stromu historie a pokoušejí se ho ohnout podle svého. (Pratchett – Bohové, 2)

And... and there would be a holy commandment involving the planting of more lettuces... (Pratchett – Gods, 38)

A... a okamžitě bude vydáno svaté přikázání, které se bude týkat rozšíření záhonů se zeleným salátem. (Pratchett – Bohové, 16)

Ve zbývajících 12 případech se v překladu jednalo většinou o další hlavní větu typu vstupu na scénu v poměru slučovacím k předcházející větě:

*Later that day there were eight or ten of us grouped together at the canteen door, **waiting** till the black boy was finished shoplifting hair oil, and some of the guys brought it up again. (Keseý, 229)*

*Odpoledne se nás pak sešlo asi osm nebo deset před kantýnou, **a zatímco jsme čekali**, až černý frajer štípne flaštičku oleje na vlasy, začli o něm některý chlapi debatovat znova. (Kolo, 222)*

*Across–next thing I know there’s people all over the track, **blasting away at pheasants like anything**. (Keseý, 246)*

*VIII/239 Naproti – a najednou je trať plan lidí, **pálí po bažantech jako pominití**. (Kolo, 239)*

*There was a cold moon at the window, **pouring light into the dorm like skim milk**. I sat up in bed, and my shadow fell across the body, seeming to cleave it in half between the hips and the shoulders, leaving only a black space. (Keseý, 278)*

*V okně visel studený měsíc a **zaléval ložnici světlem bílým jako sbírané mlíko**. Posadil jsem se na posteli, a jak můj stín padnul na to tělo, zdálo se mi, že ho mezi bokama a ramenama rozštípnul a že tam zírání černá díra. (Kolo, 272)*

6.3. Varianta 3 - deverbativní adjektivum ve funkci atributu

Další variantou překladů se stalo využití deverbativních adjektiv (DA) jako atributů. Jednalo se však spíše o okrajovou záležitost. Bylo zaznamenáno pouze 9 příkladů :

*... there was a dirty Band-Aid on the middle knuckle, **peeling up** at the edge. (Keseý, 23)*

*...na prostředním kotníku měl špinavou náplast, na kraji **odloupnutou**. (Kolo, 25)*

*There’s a hundred-dollar bill **sticking out** of the brim of his cap like a press card; mad money, he calls it. (Keseý, 102)*

*Za čepicí má jako novinářskou legitimaci **zastrčenou** stodolarovku; říká tomu prachy strejčka Příhody. (Kolo, 104)*

*There was a speck **circling** out there. (Pratchett – Gods, 103)*

*Nad nimi zahlédl malou **kroužící** tečku. (Bohové, 45)*

*Now all there was, was Vorbis. **Smiling**. (Pratchett – Gods, 337)*

*Jediné, co teď vnímal, byl Vorbis. **Usmívající se** Vorbis.* (Bohové, 145)

Jak patrně, nejedná se v češtině vždy o adjektiva odvozená od tvaru přechodníku přítomného (*usmívající se, kroužící*), nýbrž i o adjektiva odvozená od trpného příčestí (zastrčenou, odloupenou).

6.4. Varianta 4

Ve zbývajících zaznamenaných případech se přímý český ekvivalent činného participia vůbec neobjevil:

*... he says that there's something bigger **making** all this mess and goes on to try to say what he thinks it is.* (Kesej, 164)

Povídá, že za vším tím marastem bude něco většího, a pokouší se vysvětlit, jak to myslí... (Kolo, 161)

*There were no jolly little signs **saying**: You Don't Have To Be Pitilessly Sadistic To Work Here But It Helps!!!* (Pratchett – Gods, 19)

Nebyly tam dokonce ani malé cedulky s nápisy typu: Nemusíte být registrovaní sadisté, abyste tady mohli být zaměstnaní, ale pomůže vám to v práci! (Bohové, 7)

Vyskytl se i případ, kdy byl význam participia vyjádřen v češtině substantivem:

*There were a number of Marilyn Monroes, a couple of Marlon Brandos **playing** Stanley Kowalski, a Humphrey Bogart here and there, a pair of dying Dantons, and at least two Mona Lisas, whom everyone recognized.* (Heller, Closing, 223)

*Byl mezi nimi větší počet Marylin Monroeových, dva Marloni Brandové **v roli** Stanleyho Kowalského, sem tam nějaký ten Humphrey Bogart, párek umírajících Dantonů a nejméně dvě Mony Lisy, které samozřejmě každý ihned poznal.* (Zavíráme, 486)

I když nejsou české věty vstupu na scénu po formální stránce nikterak vyhraněné, po porovnání excerpt se domnívám, že překladatelé právě k tomuto typu vět při hledání českých ekvivalentů anglických EK, možná do značné míry podvědomě, inklinují. Daří se jim tak dodržet rozložení CD dané anglickým vzorem.

Podařilo se potvrdit předpoklad z teoretické částí - nejčastěji v překladech dochází k tomu, že z původního slovesa participiálního rozvití se stává v češtině

predikát věty vstupu na scénu, případně věty bezprostředně následující, jež sémanticky rozvíjí podmět předcházející věty.

Závěr

Průzkum získaných příkladů existenciálních konstrukcí potvrdil některé domněnky vyslovené v teoretické části. Participiální modifikace nebyly příliš častým způsobem doplnění nočního podmětu. Rozvíjení nočního podmětu participií totiž tvořilo jen asi 8 procent z celkového vzorku získaných příkladů existenciálních konstrukcí. Ze syntaktického hlediska mohou být participia v některých případech chápána jako součást slovesného tvaru predikátu, ve většině případů se však jednalo o atributivní užití. Jak se ovšem ukázalo, pro vyjádření atributu jsou participia v angličtině užívána výrazně méně, než například věty vedlejší vztahné.

Zajímavým zjištěním v praktické části práce byla skutečnost, že slovesa, jež potenciálně mohou v existenciálních konstrukcích substituovat sloveso *be* v predikátu, se ve zkoumaném typu těchto konstrukcí ocitají v participiální podobě jako modifikace nočního podmětu. Důvodem tohoto jevu může být to, že tato slovesa jsou sémanticky o něco silnější než sloveso *be* a ve funkci predikátu by tvořila nežádoucí konkurenci nočnímu podmětu, zatímco jako atributy tohoto větného členu jsou společně s ním zahrnuta do rématické části výpovědi.

V teoretické části bylo představeno několik dalších variant, jimiž lze dosáhnout rématizace. Nejbližší variantou ke zkoumaným existenciálním konstrukcím se ukázaly být existenciálně-posesivní konstrukce s *have*. Během shromažďování excerpt se však projevilo, že věty tohoto typu jsou poměrně velmi vzácné. Případů, kdy se v těchto větách vyskytlo i přítomné činné participium, bylo opravu minimum.

Dalším bodem této práce bylo také poukázat na české varianty existenciálních konstrukcí. Jako nejsnazší způsob se v tomto případě jeví srovnání anglických beletristických textů obsahujících zkoumané konstrukce a jejich českých překladů. Jak vyplývá z teoretické části a jak se také později ukázalo v části praktické, čeština nemá specifické formální prostředky pro vyjádření existence. Nicméně na rovině FSP se oba jazyky střetávají. V překladech se projevila vysoká tendence zachovat rozložení prvků v původním pořadí, jaké je navrženo anglickou

konstrukcí. Objektivní pořadí téma – réma si v případě českých překladů EK podobně jako v angličtině vynucuje postponování rématického podmětu za predikát. Obdobně jako v EK je pak možné předsunutí okolnostních určení na samý začátek věty, kde tvoří takzvanou kulisu.

Z hlediska překladů je však nejzajímavější nakládání s participiálním rozvitím. Podařil ose potvrdit, že nejčastěji se slovesa ve tvaru přítomného činného participia ocitají ve funkci predikátu české ekvivalentní věty, případně věty následující, jež rozvíjí podmět předcházející věty. Dalším případem byly věty, kdy bylo anglické participium převedeno v češtině na deverbativní adjektivum a byla tak zachována jeho funkce atributu. I když se asi nejvíce podobají původnímu vzoru, byly tyto případy málo časté.

Výsledky této práce nelze pro její rozsah považovat za reprezentativní. Relevantní poznatky o četnosti výskytu jednotlivých typů existenciálních konstrukcí a jejich možných ekvivalentů by si vyžádaly průzkum většího množství textů. Závěry komparace anglických existenciálních konstrukcí a jejich ekvivalentních českých struktur také nejsou zcela jednoznačné a vyžadovaly by hlubší zkoumání. Doufám však, že se podařilo alespoň naznačit, jak často se v EK vyskytuje zkoumaný typ modifikace. Doufám také, že se podařilo poukázat na určité tendence v přístupu k překladům do češtiny.

Summary

The aim of the thesis was to introduce a specific type of there-existential constructions. The results of the quantification presented in the practical part of the thesis proved that the usage of both passive and present participles as subject modifiers is not as common. The participial modification of the notional subject occurred only in eight per cent of all noticed cases of the existential constructions. From the syntactic point of view, we can understand participles as an organic part of the verbal form of the predicate. However, in most cases the present participle was used more probably as an attribute to the notional subject. It also showed itself that the participles are less likely to appear as attributes than e.g. relative clauses.

The practical part of the thesis also showed that the verbs that can potentially substitute the verb *be* in its function as a predicate are often transformed into the form of the present participle in the observed type of the existential constructions. The reason to this usage could be the fact that these verbs are slightly stronger than *be* in terms of semantics. When used as predicates, they could compete for attention with the notional subject, whereas used as participial attributes they shift, thanks to their head element, into the rhematic part of the sentence.

The theoretical part of the thesis also tried to suggest several types of constructions that allow us to rhematize certain clause elements. The closest variant to the there-existential type seem to be existential-possessive clauses with the verb *have*. During collecting the excerpts, it showed up that this type of clauses is comparably rarer than the there type. The cases where the present participle modifier appeared in this type of clauses, were rare.

The next aim of the thesis was to point out the options we have when searching for the Czech equivalent of the observed type of the construction and also translating it. The easiest way how to find out seemed comparing English texts of fiction and their translations into Czech. As it was already mentioned in both the theoretical and the practical parts, lacking the need Czech has not developed a specific syntactic construction for expressing the meaning of existence. However,

Czech and English respond each other on the FSP basis. Most of the translations into Czech tend to respect the FSP order given by the English clause. The theme – rheme order demands the postposition of the rhematic subject in Czech as well as it does in English. Both in Czech and English, it is also possible to put the adverbials at the very beginning of the sentence and thus create a setting.

If we consider the topic of translations, the most interesting feature is the usage of the present participle. The research proved that the verbs in the form of the present participle often become predicates of the equivalent structures in Czech or they create predicates of the following clauses that develop the subject of the preceding clause. Another variant could be the situation when the present participle is translated into Czech as a deverbative adjective so that the syntactic function of an attribute could be preserved. This type of translation resembles the original English clause perhaps the most.

The results presented in this diploma thesis should not be understood as representative ones. The truly relevant facts about the frequency of appearance of certain existential types and their possible equivalents would demand a research of an incomparably larger amount of texts. The conclusions of the comparison of the English existential constructions and their equivalent structures in Czech are also disputable and this particular topic would certainly deserve a thorough research. Despite all I hope that the thesis at least partially succeeded in suggesting the frequency of appearance of the observed participial modification in there-existential constructions and I also hope that it presented some tendencies in the approach to the translations of this type of constructions into Czech.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

- Adam, M. 2008. *A Handbook of Functional Sentence Perspective*. Brno: Masarykova univerzita.
- Biber, D. et al. 1999. *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London: Longman.
- Castillo, C. 'On There–Passive Participle Constructions' in *Atlantis, Journal of the Spanish Association of Anglo-American Studies*, 31.1., 91-110, Madrid: 2009. ISSN 0210-6124
- Daneš, F. *Věta a text*. Praha: Academia, 1985
- Dušková, L. a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. Praha: Academia, 2006.
- Firbas, J. 1992. *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Guangjun, Y., Quilin, T. 'An Inquiry into Existential Constructions' in *Journal of Chinese Language and Computing* 17, 159-178, 2007
- Hladký, J., *Language and Function: to the Memory of Jan Firbas. Studies in Functional and Structural Linguistics* 49. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2002. ISBN 90 272 1558 8
- Huddleston, R. and G.K. Pullum. 2002. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Koktová, E. 1999. *Word Order Based Grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Mathesius, V. 1975. *A Functional Analysis of Present Day English on a General Linguistic Basis*. The Hague: Mouton.
- Quirk, R. et al. 1985. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- Sgall, P., Hajičová, E., Buráňová, E. *Aktuální členění věty v češtině*. Praha: Academia, 1980.

Zdroje excerpt

Umělecký FS

- Adams, D. 2005. *Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. London: Pan Books.
- Attwood, M. 1997. *Murder in the Dark*. London: Virago Press.
- Amis, K. 1961. *Lucky Jim*. London: Penguin Books
- Carey, P. 2004. *My Life as a Fake*. London: Faber & Faber.
- Golding, W. 1996. *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber.
- Greene, G. 1999. *The Honorary Consul*. London: Vintage Classics.
- Heller, J. 1995. *Closing time*. London: Pocket Books.
- Heller, J. 1997. *Something Happened*. New York: Simon & Schuster.
- Heller, J. 1976. *Catch-22*. New York: DELL Publishing CO.
- Irving, J. 1999. *The World According to Garp*. London: Black Swan Books.
- Kesey, K. 2003. *One Flew over the Cuckoo's Nest*. Penguin Books.
- Levin, I. 1967. *Rosemary's Baby*. London: Pan Books.
- McEwan, I. 2008. *On Chesile Beach*. London: Vintage Books.
- Pratchett, T.. 1983. *The Colour of Magic*. London: Corgi Books.
- Pratchett, T. 1993. *Small Gods*. London: Corgi Books.
- Updike, J. 1989. *"S"*. New York: Fawcett Books.

Překlady

- Heller, J. Něco se stalo. Praha: BB Art, 2002
- Heller, J. Zavíráme. Praha: BB Art, 1995
- Irving, J. Svět podle Garpa. Praha: Odeon, 2003
- Kesey, K. Vyhodíme ho z kola ven. Praha: Odeon, 1980
- Levin, I. Rosemary má děťátko, Stepfordské paničky. Praha: Odeon, 1989
- Pratchett, T. Barva kouzel. Praha: TALPRESS, 1993
- Pratchett, T. Malí bohové. Praha: TALPRESS, 1997

Internetové zdroje elektronických verzí beletrie

<http://free-ebooks-books-download.blogspot.com/2009/12/catch-22-joseph-heller.html> (21.1.2010)

http://www.ebookee.com/Something-Happened-A-Political-and-Cultural-Overview-of-the-Seventies-_476161.html (10.8.2009)

<http://freebooksnet.blogspot.com/2010/10/closing-time-sequel-to-catch-22-heller.html> (16.9.2009)

<http://rapid-pdf.com/saveas1.asp?PID=5f4d82cf-b0ea-410a-af2e-faaccf29a3d2&lang=EN&ts=11/23/2010%2011:42:09%20AM&q=The%20World%20According%20to%20Garp&cr=1> (17.9.2009)

<http://www.manyebooks.org/novel/One-Flew-Over-The-Cuckoos-Nest/> (17.9.2009)

http://www.manyebooks.org/download/Rosemarys_Baby.html (1.3.2010)

<http://www.ebookee.net/download/The%20Colour%20of%20Magic%20by%20Terry%20Pratchett%20PDF> (1.3.2010)

<http://www.ulozto.cz/2736183/terry-pratchett-discworld-eng-zip> (22.4.2010)

Publicistický FS

International Herald Tribune, The New York Times, Frankfurt, Friday, February 26, 2010

The Guardian, London, Monday, February 22, 2010

The Guardian, London, Tuesday, March 30, 2010

Příloha – výběr excerptovaných příkladů

Updike, J. 1989. "S". New York: Fawcett Books

*UPDIKE/30 Actually, that`s only half the truth of it, but **there`s no point in telling him the worst**, he`s such a gentle hopeful soul, Irving, and I am sure he`ll never make it here to see for himself.

UPDIKE/52 **There`s just so much happening.**

*UPDIKE /68 Since you have the address **there`s no harm in telling** you that the days are so hot and bright your lips and elbows keep crackling, but the nights can be quite chilly still.

UPDIKE/25 Also **there seemed to be a wolf snuffing and scratching** just outside my window, trying to get some lid off something, though maybe it was a raccoon or if they don`t have those out here a gopher.

*UPDIKE/147...maybe it`s something they do to Indian children when they`re little, you know **there`s this story about his having been maimed** to make him a beggar child...

UPDIKE/209 All along **there`ve been a number of not-so-desirable types showing up** here in dime-store sunset colors saying they were sannyasins, thinking from what they`ve seen on the news that this is a real gravy train...

UPDIKE/228 **There have been officials of all stripes and flavors hustling** in and out of here legally picking the bones of our beautiful disintegrated Buddha Field.

UPDIKE/256 ...but I don`t think there was still Prohibition – being rather too “staring”, meaning **there was too much bare skin showing**, and Mother never forgot or forgave it...

Carey, P. 2004. My Life as a Fake. London: Faber & Faber.

*CAREY/114 There he was stumbling round the streets of Sydney, too frightened to sleep in his own bed.

CAREY/132 She stood so very straight and squared her lovely shoulders, but her clothes were sodden and her underwear was showing and **there was weed clinging to her knees.**

CAREY/141 Bertie, I promise **there will be feathers floating** in the air all over Bloomsbury.

*CAREY/143 Yet there he is, drinking his damn coffee like some maharoger, passing the time of day while all the natives swarm around him.

*CAREY/163 He was shown the vacant lodge, and there, tucked up inside the low raflers, he found a collection of leaves and flowers all roughly glued to the brown paper pages of a hand-made scrapbook.

CAREY/194 Christopher, **there were flies crawling** all over him, **circling him**, a swarm of them swimming inside his pool of stink.

McEwan, I. 2008. On Chesile Beach. London: Vintage Books.

McEwan/42 She also turned pages for the pianists in chamber pieces, and one night actually stood at Benjamin Britten`s side in a programme of songs by Hayden, Frank Bridge and Britten himself. **There was a boy treble singing**, as well as Peter Pears who slipped her a ten shilling note as he and the great composer were leaving.

Greene, G. 1999. The Honorary Consul. London: Vintage Classics.

GREENE/18 There was a bust of somebody, perhaps of Cavour or Mazzini, but the stone was pockmarked and the inscription no longer readable; it stood between the house which had a stone garland of flowers over every tall window, and the street. **Once there had been a great number of Italians living in the city**, but now all that was left of the club was the name, the bust, the imposing façade which bore a nineteenth-century date in Roman numerals. There were a few tables where you could eat cheaply without paying a subscription, and only one Italian was left, the solitary waiter who had been born in Naples.

GREENE/66 One afternoon, while the doctor was taking an hour's siesta, his bell rang. He opened the door and **there was the hawk-like woman, bristling** yet again in the hope of carrion. He nearly took a chance and addressed her as Senora Fortnum.

GREENE/132 He was vexed at losing his siesta – it was the only time of day when he could feel a private person. **There was a new Agatha Christie waiting** by his bed, fresh from his bookshop in Curzon Street.

GREENE/134 “I'm sure of this, Plarr. I've seen Wilbur twice and the Americans won't budge. If they can discourage kidnapping by letting an Honorary British Consul, in an obscure province, take the rap, they'll be very satisfied. Wilbur says Fortnum is an alcoholic – he brought two bottles of whisky to their picnic at the ruins and the Ambassador only drinks Coca-Cola. I looked up our file on him, but there wasn't anything very definite about alcoholism, though one or two of his reports...well, they did sort of ramble. **There was a letter too from that man – Humphries? – saying** he had flown the Union Jack upside down. But you don't need to be an alcoholic to do that.”

GREENE/137 He knew very well what would please her most, and he made a rendezvous by telephone for tea at the Richmond in the Calle Florida – she had no liking for inescapable family conversations in her apartment, which she kept almost as airless as the dome over the wax flowers she had bought at an antique shop near Harrods. He always had the impression in her flat that **there were secrets from him lying about everywhere**, on shelves and on tables, even pushed away under the sofa, secrets she didn't want him to see-perhaps only tiny extravagances on which she had spent the money he sent her.

*GREENE/177 He remembered there **was some question which had been left hanging unanswered** between them, but he couldn't remember now what it was.

*GREENE/207 “Tell Pablo to come in. If they have spotted us, **there is no point in leaving him outside** to be picked off alone. Better to keep together at the end.”

GREENE/208 Maria said, “All the way into town he talked about the helicopter. And when we came to the river – oh, he did not say anything, but it was way he looked. At the ferry-landing he said to me, “That is strange. **There are no police controlling the passengers.**”

*GREENE/213 Doctor Plarr wondered what the years ahead might be like – in the unlikely event of **there being** any years ahead.

Kesey, K. 2003. One Flew over the Cuckoo's Nest. Penguin Books.

Kesey, K. Vyhod'me ho z kola ven. Praha: Odeon, 1980

KESEY/10 “Good mornin', buddies.” **There's a paper Halloween bat hanging on a string** above his head; he reaches up and flicks it so it spins around.

KOLO/14 “Dobrý ráno, kámoši.” *Nad hlavou mu visí na provázku papírový netopejř z předvečera svátku Všech svatých; natáhne k němu ruku, cvrkně do něj a netopejř se roztočí jak čamrda.*

KESEY/11 He stands there waiting, and when nobody makes a move to say anything to him he commences to laugh. Nobody can tell exactly why he laughs; **there`s nothing funny going on.**

KOLO/14 *Stojí ve dveřích a čeká, a když se nikdo nemá k odpovědi, začne se chechtat. Nikdo přesně neví, čemu se chcechtá, nic legračního se tady neděje.*

KESEY/23 I remember real clear the way that hand looked: there was carbon under the fingernails where he`d worked once in a garage; there was an anchor tattooed back from the knuckles; **there was a dirty Band-Aid on the middle knuckle, peeling up at the edge.**

KOLO/25 *Pamatuju se úplně jasně, jak ta ruka vypadala: za nehty měl šmír, jak svého času makal v garáži; nad kotníky měl vytetovanou kotvu; na prostředním kotníku měl špinavou náplast, na kraji odloupnutou.*

KESEY/43 McMurphy sits forward in his chair a couple of times during the meeting like he might have something to say, but he decides better and leans back. **There`s a puzzled expression coming over his face.** Something strange is going on here, he`s finding out.

KOLO/46 *McMurphy se během sezení několikrát nakloní dopředu, jako by chtěl něco říct, ale pak si to zas rozmyslí a znova se opře. Obličejem mu přebíhá popletený výraz. Dochází mu, že se tady děje něco podivného.*

*KESEY/71 He wins a couple of splits and he goes to comin` on like a wise guy. Well, well, well; there he sits with a deuce showing and here`s a pack of Marlboros says he backs down...

*KOLO/74 *Vyhraje pár upocenejch partiček a hned se chová jako rozumbrada. No prosím, prosím; ukazuje nám dvojáka a tady ta škatulka marlborek ho pokrejšvá, říká, že ela hop, tady tady to má....*

KESEY/73 He isn`t even kidding himself into thinking they fall for that. He left them win and every one of us watching the game knows it. So do the players. **But there still isn`t a man raking his pile of cigarettes** – cigarettes he didn`t really win but only won back because they were his in the first place.

KOLO/75 *Nenamlouvá si, že mu skočili na špek. Nechal je vyhrát, to víme všichni, co jsme přihlíželi. Hráči taky. Ale stejně se mezi nima nenajde ani jeden, kdo by chamtivě neshrábnul svou kupku cigaret – cigarety, co vlastně nevyhrál, vyhrál je nazpátek, poněvadž předtím byly jeho.*

KESEY/27 They materialize in different parts of the ward every time a patient figures to check himself in private or whisper some secret to another guy. A patient`ll be in a corner all by himself, when all of a sudden there`s a squeak and frost forms along his cheek, and he turns in that direction and **there`s a cold stone mask floating above him against the wall.**

KOLO/30 *Zhmotňují se na nejrůznějších místech oddělení, jakmile nějakého pacienta napadne, že by chtěl být chvíli o samotě nebo že špitne nějaké tajemství druhému chlapovi. Pacient je v koutě docela sám, najednou ale zničehonic vykvikne a na tvářích mu vyraší jinovatka a obrátí se na zdi a nad ním plave ve vzduchu chladná kamenná maska.*

*KESEY/92 The black boy looks where the colonel is pointing, and **there that butter is**, easing down the wall like a yellow snail.

KOLO/94 *Černý frajer se podívá, kam plukovník ukazuje, a vidí máslo. jak pomalu sjíždí po zdi jako žlutej slimejš.*

KESEY/93 Finally he goes to the Nurse`s Station and raps on a pane of glass till the Big Nurse swivels in the chair and opens the door, and he asks her how about turning that infernal noise off

for a while. She's calmer than ever now, back in her seat behind her pane of glass; **there's no heathen running around half-naked** to unbalance her.

KOLO/95 *Nakonec dojde k sesterně a klepe na skleněné okno, dokud se Velká sestra neotočí na židli a neotevře dveře, a pak se jí zeptá, co kdyby ten pekelný bengál na chvíli vypnula. Na svém místě za skleněnou tabulí je už zase klidná jako vždycky; žádný polonahý pohan nikde nepobíhá, aby ji vyvedl z rovnováhy.*

KESEY/101 **There's a monopoly game going on** in the day room.

KOLO/103 *V denním pokoji se hraje byznys.*

*KESEY/101 There's a flurry of money from that side of the table, red and green and yellow bills blowing in every direction

*KOLO/103 *Najednou se od tohoto konce stolu snáší déšť peněz, červené, zelené a žluté bankovky třepetají do všech stran.*

KESEY/102 **There's a hundred-dollar bill sticking out** of the brim of his cap like a press card; mad money, he calls it.

KOLO/104 *Za čepicí má jako novinářskou legitimaci zastrčenou stodolarovku; říká tomu prachy strejčka Příhody.*

KESEY/111 **There's a path running down** through the aspen, and I push my broom down the path always and sit down on a rock and look back out through the frame at that visiting doctor talking with the residents.

KOLO/113 *Mezi osikama běží dolů stezka, zajedu na ni smetákem a posadím se na kámen a koukám rámečkem na toho cizího doktora, jak přednáší stážistům.*

KESEY/114 I'd wander for days in the fog, scared I'd never see another thing, **then there'd be that door , opening to show me the mattress padding** on the other side to stop out the sound, the men standing in a line like zombies among shiny copper wires and tubes pulsing light, and the bright scrape of arcing electricity.

KOLO/115 *Bloudil jsem v mlze dlouhé dny, vylekaný, že už nikdy nic jiného nespatřím, a najednou jsem se ocital před těma dveřma, otvíraly se a já viděl, že jsou z druhé strany polstrované, aby nepropouštěly zvuk, viděl jsem řadu lidí, stáli jak duchové mezi lesklýma měděnýma drátama, blikavýma elektronkama a jasným praskotem elektrických oblouků.*

KESEY/131 As I get closer I see **there's light seeping out this peephole**, green light, bitter as bile.

KOLO/129 *Když přijdu blíž, vidím, že kukátkem prosakuje světlo, zelené světlo hořké jako žluč.*

KESEY/139 Actually, there wasn't much cleaning of any kind getting done on the ward.

KOLO/137 *Ale nijak moc se na oddělení stejně neuklízelo.*

KESEY/144 In the group meetings **there were gripes coming up** that had been buried so long the thing being griped about had already changed.

KOLO/142 *Na skupinových sezeních vycházely najevo křivdy, pohřbené v pacientech tak dlouho, že jejich příčiny už dávno neplatily.*

KESEY/148 And that afternoon in the meeting when Cheswick said that everybody'd agreed that **there should be some kind of showdown on the cigarette situation, saying**, "I ain't no little kid to have cigarettes kept from me like cookies! We want something done about it, ain't that right, Mack?" and waited for McMurphy to back him up, all he got was silence.

KOLO/147 *A když ten samý den při odpoledním sezení Cheswick povídal, že se všichni shodují, že by se ta věc s cigaretama měla konečně vyřešit, a zakončil: "Nejsem přece žádný malý děčko, aby přede mnou schovávali cigarety jako koláče! S tím se musí něco udělat, no ne, Macku?" čekal, že mu McMurphy píchne, ale dočkal se ticha.*

KESEY/153 **There's a punk-knot rising** on the side of his head where he landed, and a red foam around the black boy's stick where it goes into his mouth, and his eyes are beginning to roll back into the whites.

KOLO/151 *Po straně hlavy, tam kde se do ní bouchnul, když padnul, mu naskakuje boule, kolem špachtle, co mu strčil do pusy černej frajer, má červenou pěnu a oči se mu už začínají koukat zpátky.*

KESEY/164 He says he don't think getting her out of the way would really make much difference; he says that **there's something bigger making** all this mess and goes on to try to say what he thinks it is.

KOLO/161 *Povídá, že pochybuje, že by to tady bez ní vypadalo nějak moc jinak. Povídá, že za vším tím marastem bude něco většího, a pokouší se vysvětlit, jak to myslí...*

*KESEY/191 In the dark there he went on, spinning his tale about how it would be, with all the men scared and all the beautiful young girls panting after me.

*KOLO/187 *Prášil takhle potmě dál a dál a barvitě rozvíjel pohádku o tom, jaké to bude, jak ze mě budou mít chlapi vítr a krásný mladý holky mi budou padat do náručí.*

KESEY/206 Or things like five thousand houses punched out identical by a machine and strung across the hills outside of town, so fresh from the factory they're still linked together like sausages, a sign saying "NEST IN THE WEST HOMES—NO DWN. PAYMENT FOR VETS," a playground down the hill from the houses, behind a checker-wire fence and another sign that read "ST. LUKE'S SCHOOL FOR BOYS"—**there were five thousand kids** in green corduroy pants and white shirts under green pullover sweaters **playing crack-the-whip** across an acre of crushed gravel.

KOLO/201 *Nebo takové věci jako pět tisíc domů stejných do poslední mrtě, dokonale vyražených nějakým obřím strojem a natažených po kopcích za městem, tak čerstvě vyrobených, že byly pořád ještě spojené jako uzenky, tabule s nápisem ZALOŽTE SI U NÁS HNÍZDO – VÝHODNÉ SPLÁTKY PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY, dětské hřiště za drátěným plotem pod kopcem a další tabule, na které stálo: CHLAPECKÁ ŠKOLA SV. LUKÁŠE – a kd pět tisíc děcek v zelených manšestrových kačatech a bílých košilích pod zelenýma pulovrama proplétalo hada na akru drceného štěrku.*

KESEY/211 **There were other sports boats trolling up** and down the coast, but George didn't make any attempt to join them; he kept pushing steadily straight on out past them, toward the open sea.

KOLO/207 *Všude podél pobřeží plouhaly další sportovní čluny, ale George ani nenapadlo, aby se k nim přidal; proplul kolem nich a vytrvale ved loď dál kupředu na širé moře.*

KESEY/213 I looked around, and **there were all three of the other poles whipping around** just like mine, and the rest of the guys scrambling down off the cabin at the excitement and doing everything in their power to get underfoot.

KOLO/209 Rozhlídnul jsem se kolem a všechny tři další pruty sebou mrskaly zrovna jak ten můj a ostatní chlapi rozčileně slízali z kajuty a všemožně se nám pletli pod nohy.

KESEY/215 George told the doctor he'd have to land his fish or cut it loose because **there was a bad sky coming down on us.**

KOLO/211 George povídal doktorovi, aby tu svou rybu vtáhnul nebo přeříznul šňůru a nechal ji běžet, že se nám škaredí nebe.

KESEY/229 Later that day **there were eight or ten of us grouped together at the canteen door, waiting** till the black boy was finished shoplifting hair oil, and some of the guys brought it up again.

KOLO/222 Odpoledne se nás pak sešlo asi osm nebo deset před kantýnou, a zatímco jsme čekali, až černý frajer štípně flaštičku oleje na vlasy, začli o něm některý chlapi debatovat znova.

KESEY/238 Up on Disturbed **there's an everlasting high-pitched machine-room clatter, a prison mill stamping** out license plates. And time is measured out by the di-dock , di-dock of a Ping-pong table. Men pacing their personal runways get to a wall and dip a shoulder and turn and pace back to another wall, dip a shoulder and turn and back again, fast short steps, wearing crisscrossing ruts in the tile floor, with a look of caged thirst. There's a singed smell of men scared berserk and out of control, and in the corners and under the Ping-pong table there's things crouched gnashing their teeth that the doctors and nurses can't see and the aides can't kill with disinfectant.

KOLO/231 Nahoře u narušených věčně zní pronikavý tovární břinkot, randál vězeňské lisovny na tabulky s poznávacíma značkama. A čas tam odměřuje tik-tok, tik-tok pingpongového stolu. Pacienti špacírují po svých osobních drahách, dojdou ke zdi, zaboří se do ní ramenem, otočí se a štrádají si to zas k té protější, rychlým krátkým krokem vyšlapávají křížem krážem v dlaždičkové podlaze své brázy s pohledem žíznivého zvířete v kleci. Ve vzduchu visí přiboudlina lidí, kteří zešileli strachem a přestali e už docela ovládat, a v koutech a pod pingpongovým stolem se krčí příšery s vyceněnýma zubama, příšery, které doktoři a sestry nevidí, které ošetřovatelé nemohou vyhubit dezinfekcí.

KESEY/241 The nurse nods, twists her head to check behind her; **there's two guys waiting** with ice tongs, hunching forward with their elbows linked.

KOLO/235 Sestra přikývne a otočí hlavu, jak to vypadá za jejíma žádama; čtuhají tam dva pořázkové s klíšťkama na led, loktama jsou zaháknutý do sebe a naklánějí se kupředu.

KESEY/246 Across-next thing I know **there's people all over the track, blasting away** at pheasants like anything.

KOLO/239 Naproti – a najednou je trať plan lidí, pálí po bažantech jako pominití.

KESEY/273 **There was more phoning going on** in the Nurses' Station and a number of authorities showing up for a tour of the evidence.

KOLO/266 Telefonovala ze sesterny na všechny strany a pak se na oddělení objevila spousta hlavounů, kteří přišli okukovat důkazy nočního řádění.

KESEY/278 **There was a cold moon at the window, pouring light** into the dorm like skim milk. I sat up in bed, and my shadow fell across the body, seeming to cleave it in half between the hips and the shoulders, leaving only a black space.

KOLO/272 *V okně visel studený měsíc a zaléval ložnici světlem bílým jako sbírané mlíko. Posadil jsem se na posteli, a jak můj stín padnul na to tělo, zdálo se mi, že ho mezi bokama a ramenama rozštípnul a že tam zírám černá díra.*

Pratchett, T. 1993. Small Gods. London: Corgi Books.

Pratchett, T. Malí bohové. Praha: TALPRESS, 1997

PRATCHETT - GODS/7 Then **there are wild stories , parasitic growths on the tree of history, trying** to bend it their way.

PRATCHETT - BOHOVÉ/2 *Pak ovšem existují ještě divoké příběhy, které se na těch výše uvedených přizívují, které se přizívují na stromu historie a pokoušejí se ho ohnout podle svého.*

PRATCHETT - GODS/19 **There were no jolly little signs saying: You Don't Have To Be Pitilessly Sadistic To Work Here But It Helps!!!**

PRATCHETT - BOHOVÉ /7 *Nebyly tam dokonce ani male cedulky s nápisy typu: Nemusíte být registrovaní sadisté, abyste tady mohli být zaměstnáni, ale pomůže vám to v práci!*

PRATCHETT - GODS /19 And **there was the pinned-up tearful letter from Inquisitor** First Class Ishame 'Pop' Quoom, **thanking** all the lads for collecting no fewer than seventy-eight *obols* for his retirement present and the lovely bunch of flowers for Mrs Quoom, indicating that he'd always remember his days in No. 3 pit, and was looking forward to coming in and helping out any time they were short-handed.

PRATCHETT - BOHOVÉ /8 *Vedle nich byl na stěně připevněn dojemný dopis inkvizitora první třídy Ošmejda "Táty" Kvákola. Děkoval v něm všem mládencům za to, že sebrali celých sedmdesát osm *obolů* na dar, který dostal při příležitosti odchodu do penze, a za kytici, kterou při téže příležitosti zaslali paní KváKOLové. Dále psal, jak nikdy nezapomene na dny strávené v mučírně č. 3 a že se těší na to, jak občas zajde na návštěvu. Ujišťoval bývalé kolegy, že kdyby měli nedostatek personálu nebo někdo potřeboval na dovolenou, rád zaskočí a vypomůže.*

PRATCHETT - GODS /38 And... and **there would be a holy commandment involving** the planting of more lettuces...

PRATCHETT - BOHOVÉ /16 A... a okamžitě bude vydáno **svaté přikázání, které se bude týkat rozšíření záhonů se zelným salátem.**

PRATCHETT - GODS /95 **There seemed to be hundreds of them here, though, complaining** like badly oiled pumps and smelling like a thousand damp carpets.

PRATCHETT - BOHOVÉ /41 *Zdálo se, že tady jsou jich celé stovky. Hýkali a chrčeli jako špatně namazané pumpy a páchli jako tisíce mokrých kobereců.*

PRATCHETT - GODS /103 **There was a speck circling** out there.

PRATCHETT - BOHOVÉ /45 *Nad nimi zahlédl malou kroužící tečku.*

PRATCHETT - GODS /108 There was sergeant Simony, a muscular young man with the deadpan expression of the truly professional soldier. He was standing next to someone Brutha vaguely recognized as the number one salt or whatever his title was. **And there was the exquisitor, smiling.**

PRATCHETT - BOHOVÉ /47 *Nedaleko něj stál seržant Svatkup, svalnatý mladý muž se smrtelně vážnou tváří profesionálního vojáka. Seržant stálvedle někoho, komu se říkalo, jak si Bruta nejspíše uvědomil, první mariňák, nebo nějak podobně. A s nimi tam stál i exkvizitor, kterému hrál na tváři mírně pobavený úsměv.*

PRATCHETT - GODS /174 **There was also a man, sweeping the floor.**

PRATCHETT - BOHOVÉ /76 *Byl tam také muž, který zametal podlahu.*

PRATCHETT - GODS /198 **There were a few torches lightning the streets**, but Ephebe was not a city that stayed awake in darkness.

PRATCHETT - BOHOVÉ /87 *Ulice osvětlovaly louče, ale Efebe nebylo město, které by v noci zůstávalo vzhůru.*

PRATCHETT - GODS /218 But there was no mast. **What there was, was a large, copper-coloured ball, hanging in a wooden framework** towards the back of the boat.

PRATCHETT - BOHOVÉ /95 *Na rozdíl od jiných takových člunů neměl stěževň, Zato kousek před zádi stála velká měděná koule, umístěná v jakési dřevěné konstrukci.*

PRATCHETT - GODS /250 And **there was Master Nhumrod, too, drifting** in and out of vision.

PRATCHETT - BOHOVÉ /110 *A pak tady byl taky bratr Nimrát, který se mu střídavě objevoval a ztrácel.*

PRATCHETT - GODS /251 **Well, there was still breathing going on.**

PRATCHETT - BOHOVÉ /111 *Zdálo se, že mladík ještě dýchá, takže dobrá.*

PRATCHETT - GODS /268 **There were even plants lodging** in crevices in the rocks.

PRATCHETT - BOHOVÉ /117 *V kamenných puklinách se dokonce tu a tam uchytil kousek zeleně.*

*PRATCHETT - GODS /281 "There`s no point in believing in things that exist."

*PRATCHETT - BOHOVÉ /123 *"Je nesmysl věřit v něco, co opravdu existuje."*

PRATCHETT - GODS /298 **There were thousands of people walking** across the desert.

PRATCHETT - BOHOVÉ /131 *Pouští putovaly tisíce lidí.*

PRATCHETT - GODS /324 **There were one or two cooks around, preparing** the ceremonial meal of meat, bread and salt, but they paid him no attention at all.

PRATCHETT - BOHOVÉ /143 *V kuchyních zahlédl jen dva kuchaře, kteří připravovali obřadní pokrm z masa, chleba a soli, ale ti si ho vůbec nevšíkali.*

PRATCHETT - GODS /329 There were the levers and **there, hanging** over pits in the rock floor, **were the two sets of counterweights.**

PRATCHETT - BOHOVÉ /145 *Támhle byly páky a tady, nad temnými šachtami v kamenné podlaze, visely dvě skupiny protizávaží.*

PRATCHETT - GODS /335 **There was a heavy-set man in a black robe standing** in the stricken doorway.

PRATCHETT - BOHOVÉ /145 *Ve dveřním otvoru nad zbytky ničené mříže stál mohutný muž v černé róbě.*

*PRATCHETT - GODS /337 **There was the staff of Ossory**, and Abby`s cloak, and the Sandals of Cena. **And, supporting the dome**, the massive statues of the first four prophets.

*PRATCHETT - BOHOVÉ /145 *Tady byla Jeneradova hůl, Hluboklesův plášť a Cenovy opánky. A obrovské sochy čtyř prvních proroků, které podpíraly klenbu.*

PRATCHETT - GODS /337 Now all there was, was Vorbis. Smiling.

PRATCHETT - BOHOVÉ /145 *Jediné, co teď vnímal, byl Vorbis. Usmívající se Vorbis.*

PRATCHETT - GODS /344 **There was a speck in the sun now, speeding** towards the Citadel.

PRATCHETT - BOHOVÉ /152 *Ve slunci se objevil malý bod, který mířil k Citadele.*

PRATCHETT - GODS /367 **There were dice floating** just above the world, and a mess of little clay figures and gaming counters.

PRATCHETT - BOHOVÉ /162 *Těsně nad oním miniaturním světem se vznášely kostky, množství drobných figurek z vypalované hlíny.*

Heller, J. 1976. Catch-22. New York: DELL Publishing CO.

HELLER - CATCH/9 **“There was something missing**—all the time I knew there was something missing—and now I know what it is.”

HELLER - CATCH /16 But Yossarian couldn’t be happy, even though the Texan didn’t want him to be, because outside the hospital **there was still nothing funny going on.**

HELLER - CATCH /21 **There was shish-kabob for lunch, huge, savory hunks of spitted meat sizzling** like the devil over charcoal after marinating seventy-two hours in a secret mixture Milo had stolen from a crooked trader in the Levant, served with Iranian rice and asparagus tips Parmesan, followed by cherries jubilee for dessert and then steaming cups of fresh coffee with Benedictine and brandy.

HELLER - CATCH /45 Everywhere you looked **there was an oilman on a ridge, waiting** there like Indians getting ready to attack.

HELLER - CATCH /46 “Oh, sure. I have to. **There’s a rule saying** I have to ground anyone who’s crazy.”

*HELLER - CATCH /66 “And **there’s no use complaining** about the number of missions we have to fly.

*HELLER - CATCH /68 Everybody is happy but this thief, and **there’s no sense worrying** about him, since he doesn’t even speak our language and deserves whatever he gets.

HELLER - CATCH /72 “Don’t you know **there’s a parade going on?**”

HELLER - CATCH /74 “I haven’t the time. Don’t you know **there’s a parade going on?**”

*HELLER - CATCH /77 In short, they threw the book at him, and there he was, standing in dread before the bloated colonel, who roared once more that in sixty days he would be fighting Billy Petrolle and demanded to know how the hell he would like being washed out and shipped to the Solomon Islands to bury bodies.

HELLER - CATCH /83 **There were many strange things taking place**, but the strangest of all, to Clevinger, was the hatred, the brutal, uncloaked, inexorable hatred of the members of the Action

Board, glazing their unforgiving expressions with a hard, vindictive surface, glowing in their narrowed eyes malignantly like inextinguishable coals. Clevinger was stunned to discover it.

HELLER - CATCH /88 **There were six people and a Scotch terrier inhabiting** the remote farmhouse Major Major called home, and five of them and the Scotch terrier turned out to be agents for the F.B.I.

HELLER - CATCH /108 He did not want to keep digging holes for the rest of his life, although he had no objection to doing it as long as **there was a war going on** and it was part of the war effort.

HELLER - CATCH /115 **There was consternation darkening every expression**, and Captain Black yawned deliciously, rubbed the last lethargy from his eyes and laughed gloatingly each time he told someone else to eat his liver.

HELLER - CATCH /148 **There were thousands of them swarming** as far back into the underbrush as he could see, and they appeared to swell in size and multiply in number as he spied them.

HELLER - CATCH /148 **There were no planes spurting** ahead with wounded, none lagging behind with damage.

HELLER - CATCH /176 There was Appleby, Havermeyer, Black and Korn. There was Nurse Cramer and Nurse Duckett, who he was almost certain wanted him dead, and there was the Texan and the C.I.D. man, about whom he had no doubt. There were bartenders, bricklayers and bus conductors all over the world who wanted him dead, landlords and tenants, traitors and patriots, lynchers, leeches and lackeys, and they were all out to bump him off. That was the secret Snowden had spilled to him on the mission to Avignon—they were out to get him; and Snowden had spilled it all over the back of the plane.

There were lymph glands that might do him in. There were kidneys, nerve sheaths and corpuscles. There were tumors of the brain. There was Hodgkin's disease, leukemia, amyotrophic lateral sclerosis. There were fertile red meadows of epithelial tissue to catch and coddle a cancer cell. There were diseases of the skin, diseases of the bone, diseases of the lung, diseases of the stomach, diseases of the heart, blood and arteries. There were diseases of the head, diseases of the neck, diseases of the chest, diseases of the intestines, diseases of the crotch. There even were diseases of the feet. **There were billions of conscientious body cells oxidating** away day and night like dumb animals at their complicated job of keeping him alive and healthy, and every one was a potential traitor and foe. There were so many diseases that it took a truly diseased mind to even think about them as often as he and Hungry Joe did.

HELLER - CATCH /202 "Tell them **there's a war going on**," he advised finally in a flat voice.

HELLER - CATCH /222 They were free, as Colonel Cathcart was free, to force their men to fly sixty missions if they chose, and they were free, as Yossarian had been free, to stand in formation naked if they wanted to, although General Dreedle's granite jaw swung open at the sight and he went striding dictatorially right down the line to make certain that **there really was a man wearing** nothing but moccasins waiting at attention in ranks to receive a medal from him.

HELLER - CATCH /248 **There was bare flesh lounging** everywhere, most of it plump, and Hungry Joe began to die.

HELLER - CATCH /252 **There was a very stiff and stuffy old major riding** in the first car, and I hit him squarely in the eye with a red rose.

HELLER - CATCH /253 There **are now fifty or sixty countries fighting** in this war.

HELLER - CATCH /271 **There were strands of enlisted men** molded in a curve around the three officers, as inflexible as lumps of wood, **and four idle gravediggers in streaked fatigues lounging** indifferently on spades near the shocking, incongruous heap of loose coppered earth.

HELLER - CATCH /295 Aarfy thundered jovially, "**There are hundreds of whores just as good crawling** all over the streets. That one wasn't even pretty."

HELLER - CATCH /347 Yossarian followed the small fishing boats and military launches plying back and forth far out and found them unreal; it did not seem true that **there were full-sized men aboard, going** somewhere every time.

HELLER - CATCH /347 **There was the briefest, softest tsst! filtering** audibly through the shattering, overwhelming howl of the plane's engines, and then there were just Kid Sampson's two pale, skinny legs, still joined by strings somehow at the bloody truncated hips, standing stock-still on the raft for what seemed a full minute or two before they toppled over backward into the water finally with a faint, echoing splash and turned completely upside down so that only the grotesque toes and the plaster-white soles of Kid Sampson's feet remained in view.

*HELLER - CATCH /361 "**There's just no fun making** her say uncle when she doesn't care whether we make her say uncle or not."

HELLER - CATCH /374 **There was the same clear glass jar on a pole dripping** fluid into him through the crook of his elbow.

HELLER - CATCH /431 "Doesn't he know **there's a war going on?**" Colonel Cathcart, still stamping back and forth, demanded morosely without looking at Yossarian.

HELLER - CATCH /431 "Will the knowledge that **there's a war going on** weaken your decision to refuse to participate in it?" Colonel Korn inquired with sarcastic seriousness, mocking Colonel Cathcart.

HELLER - CATCH /432 "Doesn't he know **there's a war going on?**" Colonel Cathcart yelled out suddenly, and blew with vigorous disbelief into the open end of his cigarette holder.

Irving, J. 1999. The World According to Garp. London: Black Swan Books.
Irving, J. Svět podle Garpa. Praha: Odeon, 2003

IRVING/27-28 **There were the usual elderly patients, hanging** by the usual threads; there were the usual industrial accidents, and automobile accidents, and the terrible accidents to children.

GARP/20 Byli tu ti obvyklí starší pacienti, které k životu poutaly chatrné nitky; měli tu běžné případy úrazů z továren, případy automobilových havárií a strašlivé úrazy dětí.

*IRVING/29 When the turret moved, the gunner revolved with it. There were wooden handles with buttons on the tops to fire the guns; gripping these trigger sticks, the ball turret gunner looked like some dangerous fetus suspended in the bomber's absurdly exposed amniotic sac, intent on protecting his mother.

*GARP/21 *Střelec měl před sebou dřevěná držadla s knolíky, jejichž pomocí se z kulometu střílelo. S rukama svírajícíma držadlo se spouštěmi vypadal střelec v té věži jako nebezpečné embryo uvízlé v absurdně obnaženém amniotickém vaku, jež se rozhodlo chránit svou matku.*

IRVING/86 **There were wrestlers shuffling** back into the room, gasping from the drinking fountain, where those who were cutting weight had only rinsed their mouths.

GARP/74 *Do sálku se začínali trousit zápasníci, a po tom, jak hltavě pili u fontánky, jen lapali po vzduchu, i když ti, kteří odtučňovali, si jen vypláchli ústa.*

IRVING/108 Among the half-truths of Tinch, Jenny and Garp would still sense the sadness. "And any place can be artistic," Garp later wrote, "**if there's an artist working there.**"

GARP/95 *Mezi těmi Tinchovými polopravdami by však Jenny a Garp přeci jen ve Vídni mohli vycítit ten smutek. "A uměleckou atmosféru může mít každé místo," psal Garp později, "když tam pracuje umělec."*

IRVING/122 Perhaps someone in the inspector's family could be poisoned, in a class A restaurant, but what would it mean? **And there could be crazy people, or even criminals, hiding** out in one of the pensions, but what would they have to do with the scheme of things?

GARP/107 *Třeba by mohl být někdo z inspektorovy rodiny otráven v restauraci skupiny A, ale co by to mělo znamenat? A v některém penzionu by třeba mohli být nějakí blázniví lidé nebo dokonce by se tu mohli skrývat zločinci, ale co by to mělo dělat s celkovým plánem příběhu?*

IRVING/139 "Of course it's not serious!" Father said. "How could there be bears in a pension?" "**There was a letter saying so,**" I said. "Of course, the Tourist Bureau assumed it was a crank complaint. But then there was another sighting--and a second letter claiming there had been a bear."

GARP/123 *"Samozřejmě že to nemyslíme vážně," uklidňoval ji otec. "Jak by mohli být v penzionu medvědi?" "V jednom dopise se to psalo," řekl jsem. "Turistická kancelář samozřejmě předpokládala, že ta stížnost byl hloupý vtíp. Ale pak to někdo spatřil znovu – a přišel druhý dopis, v kterém se tvrdilo, že tam byl medvěd."*

IRVING/150 There was someone in the W. C. **There was no light shining** from under the door, but there was a unicycle parked against the wall outside

GARP/133 *Na záchodě někdo byl. Pod dveřmi nesvítilo světlo, ale o stěnu byla opřená jednokolka.*

IRVING/159-160 **There were always cripples and old people riding** the No .38 Strassenbahn out to Grinzing Allee, and the heady flowers planted along the pruned paths of the courtyard in the Rudolfinerhaus reminded Garp only of funeral parlors.

GARP/142 *V Strassenbahn č. 38 jezdili na Grinzing Allee vždy lidé zmrzačení a staří a překvetlé květiny nasazené podél pečlivě udržovaných cestiček v nádvoří Rudolfinerhaus Garpovi připomínaly pohřební ústavy.*

IRVING/201 But **there was a crowd wanting** basketball tickets; Garp was holding things up.

GARP/179 *Jenže za ním se dožadoval celý dav lístků na basketbalový zápas a Garp zdržoval.*

IRVING/259 "The dog would never touch the garbage, because he was afraid of the widow, and the dog was terrified of cats; whenever **there was a cat in the alley, raiding** the garbage cans, the dog crawled under the garbage sled and hid there until the cat was gone."

GARP/232 *"Obsahu popelnic se pes nikdy ani nedotkl, protože se bál vdovy a měl příšerný starch z koček; vždycky když se v uličce objevila kočka a rejčila v popelnicích, zalezl pod saně a ležel tam schovaný, dokud kočka nezmizela."*

IRVING/267 **There is nothing burning** that Garp can smell, unless there's a slow fire under the cat, who lies neatly on top of the stove, artfully spread between burners, its chin resting on the handle of a heavy skillet, its furry belly warmed by the pilot lights.

GARP/239 Garp necítí, že by se něco pářilo, pokud nehoří pomalý oheň pod kočkou, která leží způsobně na sporáku, velice umně rozložena mezi hořáky, s bradou na rukojeti těžké pánve, a chlupaté bríško jí zahřívají malinké ohýnky zapalovacích trysek.

IRVING/303-304 And just when there's some running room, **there's an elderly person taking up** the whole sidewalk, precarious on crutches or armed with quacking cones.

GARP/272 A když se skutečně naskytne nějaký prostr na běhání, objeví se postarší osoba, která zabere celý chodník, a motá se tam o berlích nebo ozbrojená cvakajícími holemi.

IRVING/346 Time was also a factor in her decision; **there was at least twenty minutes remaining** in even the shortest movie they could have gone to see.

GARP/311 Čas působil v jejím rozhodnutí take jako důležitý faktor; I kdyby šli na ten nejkratší film, zbývalo aspoň dvacet minut.

IRVING/351 There were many rooms for Jenny to take care of them in, and **there was the healing sound of the sea, rushing in and out**, rinsing everything clean.

GARP/315 Jenny tam o všechny mohla pečovat v četných pokojích, kam zaznívalo léčivé šumění moře jeho kolébavým příbojem, jímž se všechno pročišťuje.

IRVING/ 382 She knew **there was a rapidly blueing knot** on her forehead, **swelling** under her smooth skin.

IRVING/383 There were not many, but every few minutes or so **there was a car passing**.

GARP344 Nebylo jich mnoho, ale ob několik minut nějaké vždy projelo.

IRVING/406 **There was also a man peeping** witlessly out the window of his car, but that seemed far away.

GARP/365 Z okénka auta na ně tupě zíral nějaký muž, ale bylo to dost daleko.

*IRVING/423 Suddenly there was Jillsy, red-eyed and twitching like a squirrel, the ratted manuscript pages of *The World According to Bensenhaver* held fast in her rough brown hands.

IRVING/381 A pak se před ním náhle objevila, s rudýma očima, škubala sebou jako veverka a zpropadený rukopis svírala pevně v drsných hnědých rukou.

*IRVING/432 "I wish he had written it," Garp suddenly said. Garp had reread the book, and he felt full of doubt. In "*The Pension Grillparzer*," Garp thought, there was a certainty concerning how the world behaved.

GARP/390 "Škoda, že ji sám nenapsal," poznamenal Garp náhle. Garp knihu znovu přečetl a teď byl plný pochyb. V *Penziónu Grillparzer*, přemítal Garp, existovala jistota, pokud šlo o to, jak se svět chová.

IRVING/440 **There was a pretty nightgown belonging**, no doubt, to one of John Wolf's recent, sleek women--someone who had not been asked to spend last night. **There were about thirty dark suits**, all with pinstripes, all quite elegant, **and all failing to fit** Garp by about three extra inches in the pantlegs.

GARP/397 Byla tam I pěkná dámská noční košile, bezpochyby patřící některé z Wolfových nedávných známostí, některé z oněch elegantních žen, kterou Wolf určitě nežádal o noc poslední. V

šatníku bylo na třicet tmavých obleků, všechny proužkované, všechny elegantní, ale vždycky s nohavicemi, které byly Garpovi asi o tři palce delší.

IRVING/455 **There was a police car moving** to intercept Roberta; when they neared each other, Roberta held out the body of Jenny Fields toward the squad car.

GARP/411 *Proti Robertě se pomalu rozjel policejní vůz, aby ji zastavil; když se Roberta přiblížila k autu, zvedla tělo Jenny Fieldsové proti policejní osádce.*

IRVING/455 Later, **there was the still body of a man in a hunting** coat lying in a dark puddle of what looked like oil.

GARP/411*Za okamžik nato se na obrazovce objevilo tělo muže v honecké kazajce, které leželo v temné kaluži čehosi, co vypadalo jako olej.*

IRVING/470 Others seemed more sympathetic. Someone cried out that he had a right to be there-- **but there were other things shouted, rather lacking sympathy** of any kind.

GARP/425 *Ostatní ženy projevily víc sympatií. Některé vykřikovaly, že má právo tam být -,a ozývaly se výkřiky take jiného rázu, v nichž po žádných sympatiích nebylo ani stopy.*

IRVING/501 "**There is the doctor researching** cancer-related abortions," Joan Axe said. "What about her?"

GARP/453 *"Je tady ta doktorka, co studuje souvislost mezi potratovostí a rakovinou, "pravila Joan Axeová. "Co s ní?"*

IRVING/513 Another photograph was of a pregnant Harriet Truckenmiller holding a young baby; **there was another child, maybe Walt's age, leaning** his cheek against her hip. Harriet looked tired but not daunted. And there was a photograph of Dickie; he was standing next to Kenny Truckenmiller, and they were both standing next to a gutted deer, hung upside-down from the branch of a tree.

GARP/464 *Na další fotografii byla těhotná Harriet Truckenmillerová s malým děckem v náručí; na obrázku bylo ještě jedno dítě, asi ve Waltově věku, s tváří opřenu o Harrietin bok. Harriet vypadala unaveně, ale ne sklíčeně. A taky tam byla fotografie Dickieho; stáli spolu s Kennym Truckenmillerem u vyvrženého srnce pověšeného hlavou dolů na větví nějakého stromu.*

IRVING/537 **There were fewer than five seconds remaining** on the time clock when Bainbridge Percy fired a second time; the bullet struck Garp's chest and drove him, still in a sitting position, back against the padded wall.

GARP/485 *Když Bainbridge Percyová vypálila podruhé, na stopkách zbývaly sotva dvě sekundy; kulka zasáhla Garpa do prsou a přimáčkla ho vsedě k vyčalouňené stěně.*

IRVING/557 Every limb appeared in traction; **there was a complication involving** a kidney, and unknown to both Duncan and Roberta--at the time--one of his arms would have to come off.

GARP/503 *Všechny údy mu zřejmě natáhli na extenzi; byly tu taky nějaké komplikace s ledvinami, a tou dobou ještě ani Duncan, ani Roberta netušili, že mu budou muset amputovat jednu ruku.*

Adams, D. 2005. Hitchhiker's Guide to the Galaxy. London: Pan Books.

ADAMS/43 **There was a mood of immense excitement thrilling** through all of them.

ADAMS/55 He knew that when a Dentrassi looked that pleased with itself **there was something going on** somewhere on the ship that he could get very angry indeed about.

ADAMS/85 In fact," he continued as with a huge bang Southend split itself into six equal segments which danced and span giddily round each other in lewd and licentious formation, **"there is something altogether very strange going on."**

ADAMS/130 **"There seems to be something jamming** my guidance system," explained the computer brightly, "impact minus forty-five seconds. Please call me Eddie if it will help you to relax."

*ADAMS/142 He stooped down and picked up a cold clot of earth, but **there was nothing underneath it worth crossing** thousands of light years to look at.